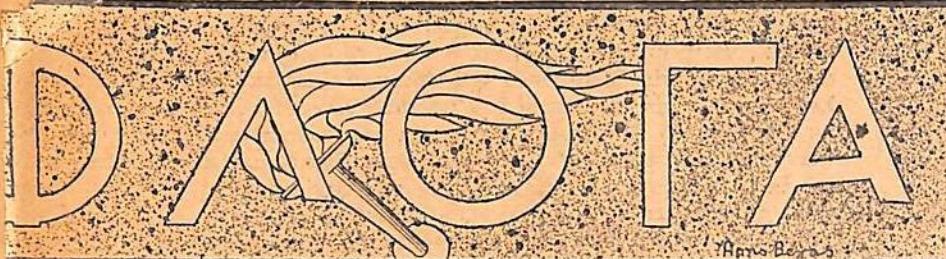

ΔΩΡΕΑ Αδαμαντίου Διαμαντή

Β' — ΤΕΥΧΟΣ 150—ΤΙΜΗ: ΕΝΑ ΣΕΛ.—ΦΕΒΡΑΡΗΣ 1945

ΕΠΟΡΙΑΚΗ ΣΚΔΟΣΗ — ΤΣΥΚΡΟΥ ΑΝΟΙΑ

ΙΤΑ ΜΠΕΝΑ - ΛΕΥΚΩΣΙΑ - ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ : ΕΤΗΣΙΑ 10- ΕΞΑΜΗΝΗ 5-

ΤΕΥΚΡΟΥ ΑΝΘΙΑ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΕΥΝΟΥΧΙΣΜΟΣ

(ΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ)

ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ, μ' ἀντρίκιο ήθικό φρόνημά σι μὲ συνείδηση τῆς καινωνικῆς ἀποστολῆς τους, εἰναι ἀδύ-
ατο νὰ δημιουργοῦνται σὲ σχολεῖα, ποὺ ζοῦνε κι' ἀναπνέ-
υν—ἄν ἀναπνέουν—κάτω ἀπὸ τοὺς ἐφιάλτη τῆς ἀρτηριοσκλή-
ρωσης, τῆς παρεξηγημένης κλασσικαλατρείας, τοῦ στείρου
ἴσο καὶ κούφιου πατριωτισμοῦ, τῆς μονόπλευρης ἀγωγῆς,
οὐ συνωφρυμένου σχολαστικισμοῦ καὶ, πάνω ἀπ' ὅλα,
ἥς βιομηχανίας ρομπότ.

Πίσω άπό τη μάσκα τοῦ «παιδαγωγοῦ», συνειδητά ή άσυνειδητά, συνήθως κρύβεται ό δυνάστης καὶ ό σατράπης, συνθλίβει τὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ καὶ ἀποστειρώνει τὸ μυαλό του ἀφαιρώντας ἀπ' τὸ σφριγγήλο καὶ τόσο ζωντανὸ δργανισμό του τὴ λειτουργία τῆς ἐλεύθερης κίνησης καὶ τῆς ἀνάπτυξης προσωπικοῦ χαρακτήρα. Ἀπ' τὴ στιγμή, ποὺ τὸ παιδί κάθεται στὸ μαθητικὸ ἔδωλο, παύει νὰ ύφισταται ως ξεχωριστὴ ὄντης. Εἰναὶ, ἀπλούστατα, ἔνα νευρόσπαστο στὰ χέρια ἀνθρώπων ποὺ δὲν μποροῦνε νὰ τὸ νιώσουν ως ὑπαρξη μὲ δικῇ της ύπόσταση, μὲ δικό της ἐσωτερικὸ κόσμο, μὲ δικές της κλίσεις, μὲ δικές της ἀνησυχίες καὶ ἀξιώσεις ἀπὸ τὴ ζωὴ.

‘Η φράση «είναι παιδι»—που συχνά έκτοξεύται από άγελαστα χείλη και προσπαθεῖ να συγκαλύψει δλες τις παιδαγωγικές γκάφες και την έγκληματική συμπεριφορά ένάγντια

στήν παιδική ψυχή, έναντια στὸν πλούσιο καὶ δυναμικό ἔρο κόδσο τοῦ παιδιοῦ—θέλει νὰ πεῖ, πῶς ἐπιτρέπεται να μεταχειρίζομαστε σὰ μιά μαριονέττα καταδικασμένη νά κάνει τοῦμπες στὴ φασούλιδικη σκηνὴ τοῦ σχολείου, νὰ γελᾶ ἢ νὰ κλαίει, νὰ βουβαίνεται ἢ νὰ στέκει τρομαγμένο ἀπέναντι μας, ἀνάλογα μὲ τὶς διαθέσεις καὶ ἰδιοτροπίες μας. Κι' ἀκόμα: Θέλει νὰ πεῖ, πῶς τὸ παιδί δὲν μπορεῖ νάχει θέληση δικῆ του, οὔτε καὶ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κρίνει, νὰ παρατηρεῖ, νὰ ζητᾶ ἀπάντηση στὰ ἑρωτηματικὰ ποὺ γενιοῦνται μέσα του καὶ γενικά ἱκανοποίηση στὶς ἑσωτερικὲς ἀνήσυχες του. Μὲ τὴν ἰδέα πῶς «εἶναι παιδί», παραγνωρίζουμε τὸ γεγονός, διτὶ δὲν εἶναι τόσο καθυστερημένο στὴ σκέψη καὶ στὸ αἴσθημα, δοσο τὸ φαντάζονται ἑκεῖνοι, ποὺ δὲν ἥρθαν σὲ πραγματικὴ ἐπαφὴ μὲ τὴν παιδική ψυχή καὶ δὲν τὸ ἔνιωσαν ἢ μεσα καὶ δημιουργικά, γινόμενοι κ'οἱ ἰδιοι παιδιά.

Ως τόσο, δοσο ἀνέθρεψαν καὶ δίδαξαν παιδιά, ξαίρουν ἢ πρέπειν αὐτὸν, πῶς εἶναι πολυδαίδαλοι δργανισμοί, ποὺ για νὰ εἰσχωρήσεις στὸ λαβύρινθό τους σοῦ χρειάζεται ἔνας γερός Ἀριαδνικός «μίτος»—κι' ώς τέτιος, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, πρέπει νὰ εἶναι ἡ ὁρθὴ ἐκτίμηση τῶν ἐνστικτώδικων ἐκδηλώσεων, τοῦ αύθορμητισμοῦ καὶ τῆς δυναμικότητος τοῦ παιδιοῦ: 'Απ' τὴν πολὺ μικρή του ἡλικία τὸ παιδί—ἀπὸ τριῶν χρόνων πολλές φορὲς—σοῦ προβάλλει τόσες ἀπορίες καὶ κάνει τόσο ἀξιοπρόσεχτες παρατηρήσεις, ποὺ οἱ ἀνίδεοι στέκουνε μπροστά του μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. Πολὺ περισσότερο, δταν προχωρεῖ στὰ χρόνια καὶ ἰδιαίτερα στὴν ἔξαιρετικά ἀνώμαλη δοσο καὶ στρυφή μεταβατικὴ περίοδο ἀπὸ τὴν παιδικὴ στὴν ἐφηβικὴ ἡλικία καὶ τὴ διάρκεια τῆς ἐφηβικῆς. Σ' αὐτὰ τὰ χρόνια, οἱ ἀπιδρασεις τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος, τῶν ἰδιαίτερων συνθηκῶν τοῦ παιδιοῦ, τῶν ἰδεολογικῶν ρευμάτων τῆς ἐποχῆς του, τῶν πολυποίκιλων πνευματικῶν καὶ κοινωνικῶν ζυμώσεων—ἐπιδράσεις, ποὺ δὲν μπορεῖ δ παιδιαγωγὸς νὰ τὶς ἀποτρέψει ἔστω κι' ἄν κλείνει σὰν πουλιά μὲς τὸ κλουβὶ τοὺς μαθητές του—εἶναι πιὸ δυνατές καὶ πιὸ ἀποφασιστικές παρὰ σὲ κάθε ἄλλη περίοδο τῆς πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς τῶν ἀγωγῆς.

Ἐδῶ, ἀκριβῶς, καλεῖται νὰ δουλέψει ὁ παιδιαγωγὸς σὰν ἀνθρωπὸς μὲ πολὺ πλατιὰ ἀντίληψη τῆς ζωῆς καὶ τῆς γύρω του πραγματικότητος. Μιὰ στραβοτιμονιά του, εἶναι βέβαιο πῶς θά δηγήσει στὸ ἀντίθετο ἀποτέλεσμα. "Αν λ.χ. χειρισθεῖ μὲ τρόπο ἀψυχολόγητο καὶ ἀπαιδαγώγητο μιὰ σεξουαλικὴ ἐκδήλωση τοῦ παιδιοῦ—ένα ἔρωτικό δύπνημα, ποὺ δημιουργεῖ μιὰν ἀνώμαλια στὴ σχολικὴ ἀτμόσφαιρα—τότε θά ἀναπτύξει τὴν ψυχολογικὴ ἀντίδραση τοῦ παιδιοῦ σὲ τέτιο βαθμό, ποὺ θάναι δύσκολο ἢ ἀδύνατο νὰ τὸ κρατήσει στὸ φυσικὸ δρόμο τῆς πορείας τοῦ σεξουαλικοῦ ἐνστίκτου. "Η, ἔξασκώντας πίεση σὲ

καταστάσεις, ποὺ δὲν ἐλέγχονται ἀπ' τὴ λογική, ἐφ' δοσο δημιουργοῦνται μὲ τὴν ἀνεξελέγκτη λειτουργία τοῦ ὑποσυνειδήτου, θά καταστρέψει τὸ χαρακτήρα τοῦ παιδιοῦ, θά τοῦ ἐπιβάλλει διαστρεβλώσεις καὶ ἀνωμαλίες, ποὺ θάναι ἀνεπανόρθωτες δοσο καὶ μοιραῖες γιὰ τὴ μελλοντικὴ διάπλασή του.

Κι' ἀλλο παράδειγμα: Ζητώντας διέξοδο στὶς ἀνησυχίες του ως κοινωνικὴ ὄντότητη τὸ παιδί—στὴν προεφηβικὴ καὶ τὴν ἐφηβικὴ περίοδο—ἐπηρεάζεται ἀπὸ ωρισμένα ἰδεολογικὰ ρεύματα, ποὺ τοῦ προσφέρουνε μιὰ λύση σ' δοσα προβλήματα ἔθεσαν μπροστά του ἡ καθημερινὴ παρατηρηση, ἡ δική του ζωή, οἱ δικές του συνθήκες.

Καὶ δέχεται σὰν φυσικὴ ἀνταπόκριση στὶς ἀναζητήσεις του τὶς σοσιαλιστικὲς ἰδέες. Πῶς θὰ ἐνεργήσει, πῶς πρέπει νὰ ἐνεργήσει ὁ παιδιαγωγός; Εἶναι πιθανὸν—κι' αὐτὸ συμβαίνει σὲ πολλὲς περιπτώσεις—νάχει αὐτὸς ἀντιθετες ἰδέες. Καὶ νὰ νομίζει, πῶς ἀποτελεῖ κίνδυνο γιὰ τὸ παιδί ἡ ἐπικράτηση βαθιά του τῶν νέων ἰδεῶν. "Αποψη, πούναι συνεπής πρὸς τὴν πολιτικὴ καὶ τὶς ἑκπαιδευτικὲς κατευθύνσεις τοῦ σημερινοῦ συστήματος. Πῶς δύμας θὰ ἐπιβάλει αὐτὴ τὴν ἀποψη;

Πρῶτα—πρῶτα, ἐμεῖς καταδικάζουμε δόλους τοὺς δασκάλους καὶ «παιδιαγωγούς», ποὺ θέλουν νὰ κρατήσουν μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, τὴν κοινωνικὴ ἀλήθεια, τοὺς τροφίμους των καὶ νὰ τοὺς μεταβάλλουν σὲ ἀντιδραστικούς. "Αν εἶχαν τὴν ὁρθὴ συναίσθηση τῆς θέσης των—γιατ' εἶναι, βέβαια, κι' αὐτοὶ ἐργάτες, κι' αὐτοὶ ἀδικημένοι, ἀνήκοντας στὸ πνευματικὸ προλεταριάτο—δὲν θάμεναν μακριὰ ἀπὸ τὸν ἀγώνα τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ εἴτε κρατώντας στάση οὐδέτερη ἡ παθητική, εἴτε προσχωρώντας στὴν ἀντίδραση καὶ παίζοντας τὸ ρόλο ὁργανέτων, ἀπὸ φόβο μήπως χάσουν τὸ ψωμὶ τους. "Ενωμένοι δόλοι οἱ ἑκπαιδευτικοὶ σ' ἔνα ἀγώνα γιὰ τὴ συντριβὴ τῶν ἀλυσίδων τους, θά μποροῦσαν νὰ ἐπιβάλλουν τὴ δική τους θέληση καὶ νὰ ἔξασφαλίσουν δχι μονάχα μιὰ καλύτερη βιωτικὴ κατάσταση ἀλλὰ καὶ τὸ δικαίωμα νὰ δαναπνέουν σὰν ἐλεύθεροι ἀνθρώποι, παίζοντας ταυτόχρονα τὸν παιδιαγωγικὸ τους ρόλο ὡς πραγματικοὶ ἀναμορφωτές καὶ ως στυλοβάτες τῆς γνήσιας καὶ ἀδέσμευτης παιδιαγωγικῆς ἐπιστήμης.

"Ἐφ' δοσο δύμας, οἱ περισσότεροι λειτουργοὶ τῆς Παιδείας δὲν εἶναι τόσο προοδευτικοὶ καὶ τολμηροὶ· κι' ἀφοῦ συνειδητὰ ἡ κατ' ἀνάγκην—«γιὰ νὰ μὴ χάσουν τὸ ψωμὶ τους» δηλαδὴ—παραπαίοντας καὶ ματαιοπονῶντας θέλουν νὰ κλείσουν τοὺς φεγγίτες, τὰ παράθυρα, τὶς πόρτες, τὶς χαραματιές, καὶ νὰ ἐμποδίσουν τὴ διείσδυση τοῦ νέου φωτός στὸ ἀστικὸ σχολεῖο, πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ συνταυτίσουν δύο ἀντίθετους ρόλους, τὸ ρόλο τοῦ παιδιαγωγοῦ καὶ τὸ ρόλο του «ζαπτιέ» ἡ τοῦ σατράπη;

Εἶν' εὔκολο νὰ ἐκδοθεῖ μιὰ διαταγή: «'Απαγορεύεται νὰ

διαβάζετε τὰ τάδε βιβλία καὶ τὰ δεῖνα περιοδικά. Ἀπαγορεύεται νὰ συναναστρέφεσθε μὲ τοὺς τάδε ἰδεολόγους κ.τ.λ.». Μὰ πᾶς θὰ ἐφαρμοσθεὶ αὐτὴ ἡ διαταγή; Πρῶτα μὲ τὴ συμβουλή, ὅστερα μὲ τὴν ἐπίπληξη, ὅστερα μὲ τὴν αὐστηρὴ παρακολούθηση δσων ἀπειθαρχοῦν, κ' ὅστερα μὲ βίαια μέσα, μὲ τιμωρίες, μὲ ἀποβολές καὶ δ.τι ἄλλο ἐπινοήσει ἡ συχυσμένη καὶ νευριασμένη σκέψη ἀρτηριοσκληρωμένων κεφαλῶν. Ἀπ' τὴ στιγμὴ δυμῶς, ποὺ βγαίνει ἡ σατραπικὴ διαταγή, ἀρχίζει νὰ παίζεται ἔνα δράμα στὸ σχολεῖο, ἀνάμεσα στοὺς μαθητές. Μὲς τὸ μαλάδ τοῦ παιδιοῦ ἐγείρεται ἔνα μεγάλο ἑρωτηματικὸ καὶ ζητάει μιάν ἀπάντηση: Γιατὶ μᾶς ἀπαγορεύουνε τὸ διάβασμα ἐντύπων, π' ὅλο μιλοῦν γιὰ μιὰ καινούργια ζωὴ, γιὰ ἔνα νέο κόσμο θεμελιωμένο ἀπάνω στὴν ἀλήθεια, τὴν ἐλευθερία, τὴ δικαιοσύνη καὶ τὴν εὐτυχία δὲν τῶν ἀνθρώπων; Γιατὶ ζητοῦν νὰ μᾶς ξεσκήκωσουν ἐνάντια σ' ἐκείνους, ποὺ ἀγωνίζονται νὰ ἔξασφαλίσουν τὴν δωρεὰν ἐκπαίδευση καὶ τὴν ἀνώτερη μόρφωση σὲ δλα τὰ παιδιά τοῦ κόσμου, ἀντίθετα πρὸς τὸ σημερινὸ κοινωνικὸ σύστημα, ποὺ μονοπωλεῖ στοὺς πλουσίους τὸ προνόμιο νὰ ἀνεβαίνουν στὰ ψηλότερα σκαλοπάτια τῆς μόρφωσης, ποὺ ὑψώνει δοιφράγματα σὲ τόσες ἰδιοφυῖες μὴ ἐπιτρέποντας σ' αὐτὲς νὰ ἀναπτυχθοῦν καὶ νὰ προχωρήσουν στὸ δρόμο τῶν Τεχνῶν καὶ τῶν Γραμμάτων, ποὺ κι' ὅταν ἀνοίγει τὴν πόρτα στὸ φτωχόπαιδο γιὰ νὰ τὸ στριμώξει στὰ ἑδῶλα τοῦ σχολείου Μέσης Παιδείας τὸ βασανίζει ἀπαιτώντας δυσανάλογα πρὸς τὶς δυνάμεις του εἰσιτήριο ἡ καταστρέφοντας δλόκληρη οἰκογένεια γιὰ νὰ δώσει λίγη μόρφωση στὸ παιδί της καὶ νὰ τοῦ κλείσει ἀμέσως τὴν πόρτα τῆς ἀνόδου μόλις μὲ χίλια βάσανα τελειώσει τὸ Γυμνάσιο;

Γιατὶ ἀντιμάχονται καὶ ἀντιδροῦν σ' ἐκείνους, ποὺ μὲ μόχθους καὶ θυσίες προσπαθοῦν νὰ δώσουνε ψωμὶ σ' δλο τὸν κόσμο, νὰ ἔξαλεψουν τὰ παράσιτα ἀπ' δλη τὴ γῆ, νὰ σώσουνε νό σπίτι μου ἀπ' τὸ διαρκῆ ύποσιτισμό, νὰ προσφέρουν καλὰ γεράματα στὸν ήρωϊκό πατέρα μου, τὸ σκλάβο τῆς δουλιᾶς, νὰ λύσουνε τὸ ἄλυτο πρόβλημα τῆς ἀποκατάστασης τῶν ἀδελφάδων μου, νὰ ἔξασφαλίσουν στέγη ύγιεινή, ροῦχα κ' ύποδηση στὰ ξυπόλυτα ἀδερφάκια μου, νὰ καταστήσουν κοινὰ τὰ ἀγαθά τῆς ψυχαγωγίας, τῆς πνευματικῆς χαρᾶς, τῆς καλλιτεχνικῆς μόρφωσης, τῆς ἔξοχῆς, τῆς ἀνθρωπινῆς διαβίωσης! καὶ δλα τ' ἄλλα ἀγαθά;

Οἱ ἔξηγήσεις, ποὺ συνωδεύσανε τὴ σατραπικὴ ἀπαγόρευση, δὲν ἴκανοποιήσανε διόλου τὸ παιδί, ἀφοῦ δὲν δώσανε ἀπάντηση οὔτε καὶ σ' ἔνα ἀπ' τὰ μεγάλα αὐτὰ «γιατὶ». Τὸ δργανέττο τῆς ἀντίδρασης, δ. κύριος παιδαγωγός, πιπίλισε ἀσφαλῶς τὴν καραμέλλα, πῶς κινδινεύει ἡ θρησκεία, ἡ οἰκογένεια, ἡ πατρίδα. Μὰ ἥτανε γελοῖος τὴ στιγμὴ ποὺ πιπίλισε τὴν καραμέλ-

λα του, πρῶτα γιατὶ καὶ τὰ μικρὰ παιδιά ἀκόμα ξαίρουν πόσο νεινοπαθοῦν στὰ χέρια τους δλες οἱ ἰδέες καὶ τὰ ἰδανικὰ —συγκεκριμένα πόσο ψεύδωνται καὶ ἀσχημονοῦν οἱ πλούσιοι κοπτόμενοι γιὰ τὴ θρησκεία, τὴν οἰκογένεια, τὴν πατρίδα— καὶ ὅστερα γιατὶ οἱ συκοφαντιες ἐγάντια στὴ Σοβ. Ἐνωση καὶ γενικὰ τὴ γνήσια σοσιαλιστικὴ παράταξη γιὰ τὰ ζητήματα αὐτὰ ἔχουνε γίνει κουρέλια, ποὺ τὰ παίρνει δ ἄνεμος, καὶ τὶς πιστεύουνε μόνον οἱ τυφλοί, οἱ ἐθελότυφλοι καὶ οἱ ἀγυρτες πολιτικάντηδες

Ἐτσι, εἶναι πολὺ δίκαιολογημένη ἡ ψυχολογικὴ ἀντίδραση, ποὺ γιενιέται στὸν δγνὸ καὶ ἀπονείρευτο ἐσωτερικὸ κόσμο τοῦ παιδιοῦ. Κ' ἡ ψυχολογικὴ αὐτὴ ἀντίδραση γίνεται ἐντονώτερη, μεταμορφώνεται σὲ μίσος ἐναντίον τῶν ψευδολόγων καὶ σὲ ἔλλειψη ἐκτίμησης ἢ ἐμπιστοσύνης, μετὰ τὴν καταθλιπτικὴ ἀπαγόρευση.

Ἐν' ἄλλωστε ἀρχὴ παιδαγωγική, —ποὺ ἀσφαλῶς τὴν ξαίρουν ἡ πρέπει-νὰ τὴν ξαίρουν καὶ οἱ ἀπαιδαγώγητοι «παιδαγωγοί» —τὸ δτι κάθε ἀπαγόρευση δημιουργεῖ ψυχολογικὴ ἀντίδραση, δταν προπάντων ἐπιβάλλεται μὲ βίαιο τρόπο καὶ δὲν ἔχει γιὰ στήριγμα μιὰ διαφάτιση βασισμένη στὴν τετράγωνη λογικὴ καὶ μιὰ ψυχολογημένη μέθοδο γιὰ τὴν ἐξουδετέρωση τῆς ἀπώθησης, ποὺ ύποσυνείδητα προτάσσει ἡ παιδικὴ ἡ νεανικὴ ψυχή. Κ' εἶναι ἀκόμα ἐξ ἵσου γνωστό, πῶς δ.τι ἀπαγορεύεται μὲ τὸν παραπάνω τρόπο, γίνεται πιὸ ἐλκυστικὸ καὶ κινεῖ περισσότερο ἐνδιαφέρον, φέρνοντας ἀντίθετο ἀποτέλεσμα.

Θὰ ἐρωτήσουν δμως οἱ σοφοί, ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν «παίδων ἀγωγή»: Τὶ θὰ κάνουμε λοιπόν; Ν' ἀφήσουμε ἐλεύθεος τὰ παιδιά νὰ διαβάζουν δ.τιδήποτε καὶ νὰ μὴ προσαρμόζουνται πρὸς τὶς κατευθύνσεις τοῦ σχολείου; Ἡ ἀπάντηση εἶναι πῶς ὁ παιδαγωγός δφείλει νὰ χειραγωγεῖ τὸ παιδί, νὰ τὸ κάνει πειθαρχικό, νὰ τὸ καθοδηγεῖ, νὰ τὸ διαπλάθει πνευματικὰ καὶ ψυχικά. Ἄλλα δχι μὲ ἀνελεύθερες καὶ ἄκαρπες μεθόδους. Ἐφ' δσον —εἴτε τὸ θέλει εἴτε δχι— ἔρχεται τὸ παιδί σὲ ἐπαφὴ μὲ τὶς νέες ἰδέες καὶ δέχεται τὶς ἐπιδράσεις τοῦ πειθαρχικοῦ του. Παοάλληλα δμως, —ἀν ἐπιδιώκει νὰ κατευθύνει σὲ ἀντίθετους ἡ διαφορετικοὺς δρόμους τὴ σκέψη του— θὰ θέσει ψυχολογημένα καὶ ἀνεπαίσθητὰ μπροστά στὴν κρίση τοῦ παιδιοῦ κι' δλες τὴς ἄλλες ἀπόψεις πάνω στὰ ἰδια ζητήματα. Θὰ δξύνει τὴν κρίση τοῦ παιδιοῦ, θὰ τὸ δπλίσει μὲ τὴν ίκανότητα νὰ ξεχωρίζει μόνο του τὴν ἀλήθεια ἀπὸ τὸ ψέμα, τὸ καλὸ ἀπὸ τὸ κακό, δστε μονάχο του νὰ βρεῖ καὶ νὰ διαλέξει δ.τι εἶναι σωστὸ καὶ δικαιο. "Αν δμως μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῆς κριτικῆς του ἀντίληψης καὶ γενικὰ μὲ τὴν πνευματική του καλλιέργεια, ἔρθει σ' ἀν-

τίθεση μὲ τὸν παιδαγωδὸν του καὶ κρίνει πῶς ἡ ἀλήθεια βρίσκεται σὲ κεῖνο ποὺ προσπαθοῦν νὰ τοῦ ἀπαγορεύσουν; Δυὸς πράγματα μπορεῖ νὰ συμβαίνουν: "Ἡ δ παιδαγωγὸς δὲν ἀκολούθησε τὸν καλύτερο τρόπο στὴ χειράγωγηση καὶ τὴν καθοδήγηση τοῦ παιδιοῦ, ἢ εἶναι τόσο ἀκαταμάχητη ἡ ἀλήθεια ποὺ ξεχώρισε τὸ παιδί, ὥστε νὰ μὴν χωράει καμμιὰ συσκότιση. Στὴν πρώτη περίπτωση, τὸ φταίξιμο βαραίνει τὸν παιδαγωγό. Στὴ δεύτερη περίπτωση, ἡ ἀποτυχία ὀφείλεται στὴ νίκη τῆς πανίσχυρης πραγματικότητος. Κ' εἶναι οἰκτρότερη ἡ ἀποτυχία του, δταν προχωρεῖ στὴ λήψη δικτατορικῶν μέτρων, στὴν καταπίεση τοῦ παιδιοῦ, στὴν ἐφαρμογὴ «ζαπτιεδίστικων» μεθόδων, στὴν ἐπιβολὴ τῆς πιὸ δύσνηρῆς τρομοκρατίας.

Τὸ ἔργο, τότε, τοῦ παιδαγωγοῦ καταντᾶ μαρτύριο καὶ γιὰ τὸν Ἰδιο καὶ γιὰ παιδιά. Καὶ ίσοδυναμεῖ μὲ πνευματικὸ εύνουχισμό, ποὺ ζητάει νὰ εύνουχίσει τὴ σκέψη τοῦ παιδιοῦ. Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἔνα θλιβερὸ φαινόμενο, ποὺ παρατηρεῖται γενικώτερα στὰ σχολεῖα μας.

Τὶ γίνεται. λ.χ., μὲ τὴν ἑθνικὴ «ἄγωγὴ τῶν παιδῶν»; Διατυμπανίζουν οἱ μὲ τὰ λόγια πατριῶτες παιδαγωγοί, πῶς δλη ἡ προσπάθειά τους συγκεντρώνεται στὸ πῶς νὰ μπάσουνε στὴ ψυχὴ τῶν τροφίμων τους τὴν ΕΛΛΑΔΑ καὶ μόνο τὴν ΕΛΛΑΔΑ. Καὶ προσθέτουνε, δημοκοπώντας ἀνυπόφορα, πῶς ἡ ΕΛΛΑΔΑ εἶναι ἵδεα καὶ εἶναι ἔνδαλμα καὶ εἶναι σύμβολο. 'Ἀλλὰ ἀκριβῶς γιατ' εἶναι «ἵδεα», «ἴνδαλμα» καὶ «σύμβολο», δὲν πρέπει νὰ τὴν κακομεταχειρίζωνται, νὰ τὴν καπηλεύωνται καὶ νὰ τὴν πλαστογραφοῦν μὲ τὸν γνωστὸ δικό τους τρόπο.

"Ἄς ἔξετάσουμε πιὸ γενικὰ τὸ ζήτημα. α') Τὶ εἴδους ἐληνικὴ μόρφωση παρέχεται στὰ γυμνάσιά μας; Καὶ πόσοι ἀπὸ τοὺς τροφίμους των ἔγκαταλείπουν τὸ θραντὸ μυημένοι καὶ διαποτισμένοι ἀπὸ τὸ γνήσιο ἐλληνικό πνεῦμα; Οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς—ἀπὸ τὸν 'Ισοκράτη ὡς τὸν "Ομηρο, κι' ἀπὸ τὸ Δημοσθένη ὡς τὸν Σοφοκλῆ, τὸν Εὔριπόδη ἢ τὸν Αἰσχύλο—διδάσκονται μὲ τόσο στεῖρο, σχολαστικὸ καὶ ἄχαρο τρόπο, ποὺ τὰ παιδιά ἀντὶ νὰ χαίρωνται τὸ κάλλος τοῦ λόγου, τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν μεγάλων νοημάτων τῆς κλασσικῆς φιλολογίας, ἀποκοιμίζονται, κουράζονται, δεινοπαθῶν καὶ φεύγουνε ἀπ' τὸ σχολεῖο μὲ τὸ κεφάλι παραγεμισμένο ἀπὸ συντακτικὲς παρατηρήσεις καὶ ἀρχαῖες λέξεις ποὺ τὶς ξεχνοῦνε πολὺ εὔκολα, ἐνῶ δὲν πῆραν οὕτε μυρωδιὰ ἀπὸ τὸ βαθύτερο περιεχόμενο τῆς ἀρχαίας 'Ελληνικῆς σκέψης, οὕτε ἀπ' τὴν ύφη, τὴν τέχνη καὶ τὴν ὁμορφιὰ τοῦ ἀρχαίου 'Ελληνικοῦ λόγου. Εἶναι παρατηρημένο, πῶς μόνον δσοι καταγίνανε μὲ τὴν προσωπικὴ μελέτη τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ἢ ἡσαν ἰδιοφυῖες ὡς μαθητές καὶ δὲν περιωρίζονταν στὴ νεκρὴ προσφορὰ τῆς σχολαστικῆς διδασκαλίας, ἢ διάβασαν σὲ μετάφραση—κ' ἔχουμε ἀρκετές ὡ-

ραῖες μεταφράσεις—τὰ κλασσικὰ κείμενα, ἐμβάθυναν πραγματικὰ στὸ νόημα καὶ τὸ μεγαλεῖο τους.

'Ο πνευματικὸς εύνουχισμὸς ἐπιβάλλεται, δηλαδή, καὶ μὲ τὸ ἔγχειρίδιο τῆς ἀγονης, τῆς σχολαστικῆς διδασκαλίας. Πασκίζουνε νὰ μπάσουν στὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ τὴν ΕΛΛΑΔΑ. Μὰ μιὰ ΕΛΛΑΔΑ συνωφρυμένη, κουρελιασμένη, στερημένη ἀπ' τὸ ἀληθινὸ τῆς φῶς καὶ κρεμασμένη στὴν ἀγχόνη τῶν λέξεων, τῶν λεξιδίων καὶ τῶν σχολαστικῶν παρατηρήσεων. Ναὶ, μιὰ ΕΛΛΑΔΑ ἀγνώριστη, ἀποχρωματισμένη, ἀπογυμνωμένη ἀπ' τὴν ὡμορφιὰ κι' ἀπὸ τὸ βάθος τῆς.

β') Σὲ τὶ περιορίζεται ἡ ἑθνικὴ διαπαιδαγώγηση; Σὲ λόγους τῆς δεκάρας, σὲ ἀπαγγελίες καὶ τραγούδια —μερικὰ ἀπ' αὐτὰ ἔξυμνοιν τὸν Μεταξᾶ καὶ τὴν παρέα του— σὲ ἐπιδεικτικὲς γιορτὲς κ.τ.λ. "Ἐνα ντελίριο σωβινιστικό, ποὺ καταντάει γελοῖο γιατ' εἶναι ἀκατάσχετη λογοδιάρροια ποὺ δὲν συνοδεύεται οὕτε μὲ μιὰ θετικὴ πατριωτικὴ ἐνέργεια καὶ πράξη, κυριαρχεῖ μὲν τὰ σχολεῖα μας καὶ βγάζει ἀνθρώπους κούφιους, ἀλαζόνες, ἐπιπόλαιους, «κατ' εἰκόνα καὶ δμοίωσιν» τῶν γνωστῶν τενεκέδων, ποὺ σήμερα ἡχοῦν καὶ κροταλίζουν γιά τὴν 'Ελλάδα.

'Αλλα... ἀκούω ἀπὸ τώρα τὶς κραυγὲς καὶ τὶς διαμαρτυρίες τους: «Ξεχνᾶτε τὴ διδασκαλία τῆς 'Ελληνικῆς 'Ιστορίας καὶ τῆς 'Αρχαιολογίας; Μέσον αὐτῶν παρέχουμε ἐλληνοπρεπῆ μόρφωση στὰ παιδιά καὶ τοὺς δίνουμε ἑθνικὴ διαπαιδαγώγηση. Τὰ μεγάλα παραδείγματα τῶν 'Ελλήνων ἡρώων καὶ ἡμιθέων, ἡ ἐπαφὴ μὲ τὴν ἀρχαία 'Ελληνικὴ Τέχνη, δέν βοηθοῦμε τὸ σκοπό μας;». Κανεὶς δὲν ἀρνεῖται—κ' ἔμεις τὸ διαλαλούμε στὴν πιὸ ψηλὴ διαπασῶν»—πῶς ἡ 'Ελληνικὴ 'Ιστορία, ἡ 'Ελληνικὴ φιλοσοφία καὶ ἡ 'Ελληνικὴ Τέχνη μποροῦν νὰ καλλιεργήσουν τὴν ψυχὴ, νὰ ἀνυψώσουν τὸ ἐπίπεδο τοῦ πολιτισμοῦ, νὰ δημιουργήσουν ἀνθρώπους μὲ ἑθνικὴ συνείδηση καὶ ἀγνὴ φυλοπατρία. Μὰ πῶς διδάσκονται κι' αὐτά; Μὲ τὸν Ἰδιο ἄγονο καὶ ἔβαθμο τρόπο, μὲ τὴν Ἰδια σωβινιστικὴ διάθεση, ποὺ εύνουχίζει τὴ σκέψη καὶ στενεύει τοὺς πνευματικούς ὁρίζοντες τῶν μαθητῶν, μὲ τὴν Ἰδια ἀρτηριοσκλήρωση, ποὺ ἀγνοεῖ τὴ σύχρονη πραγματικότητα κι' ἀντὶ νὰ δίνει στὸ παιδί τοὺς θησαυροὺς τοῦ παρελθόντος μὲ σκοπὸ νὰ χρησιμεύσουν ὡς βάση καὶ ὡς θεμελιώδεις ἀρχές γιὰ τὴν ἀνάπτυξη ἐνὸς νέου πολιτισμοῦ σύμφωνου μὲ τὴ δημιουργικὴ πνοή καὶ τὸ εύρυτατὸ περιεχόμενο τοῦ ὅχι δμφαλοσκοπικοῦ καὶ μονόπλευρου ἐλληνικοῦ πνεύματος, ἀγνώριζεται—τοῦ κάκου, φυσικά—νὰ ἀνακόψει τὴν πορεία τῆς 'Ιστορίας καὶ νὰ μεταβάλει τὰ παιδιά σὲ μούμιες τοποθετημένες μέσα σὲ ἀρχαίους τάφους. 'Ο γυρισμός τοῦ ρεύματος τόσους αἰώνες πρὸς τὰ πίσω δὲν εἶναι νοητός, καὶ καταντᾶ ματαιοπονία κι' ὁπισθοδρομικότης τὸ νά

ζητοῦμε—άνιστόρητοι καὶ ἀφίλοσόφητοι—νὰ ἐπιανέλθουμε γλωσσικά, κοινωνικά ἢ πολιτιστικά στὴν κλασσική ἐποχή, καὶ γίνομε δλοι... ἀρχαῖοι!

Ἐξ ἄλλου, τὰ μεγάλα ιστορικά παραδείγματα τῶν Ἑλλήνων ἡρωϊσμῶν καὶ θυσιῶν δὲν ἀποδίδουν τίποτα, ἢ σχεδὸν τίποτα, δταν παράλληλα δὲν συνοδεύονται μὲν ἀνάλογα δικά μας παραδείγματα. Συγκινεῖται τὸ παιδί καὶ ἐνθουσιάζεται δταν ἀκούει γιὰ τὴ μάχη τῶν Θερμοπυλῶν, γιὰ τὴ ναυμαχία στὴ Σαλαμίνα, γιὰ τὴ θυσία τοῦ Ἀθανασίου Διάκου, γιὰ τὸ Μιαούλη κ.τ.λ. Μὰ δταν βλέπει, πώς αὐτοὶ ποὺ τὸν διδάσκουν ἢ καὶ οἱ φανφαρόνοι πάτρωνές τους—ἡ τάξη τῶν ἀστῶν πατριδοκαπήλων καὶ δσοιτοὺς ἀκολουθοῦν—τίποτε δὲν προσφέρανε γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἐνδιάμεσην νὰ ἔξευτελίσσουν τοὺς σύγχρονους ἡμίθεους, τοὺς ἄξιους ἀπογόνους τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, τοὺς ἐλευθερωτές τῆς πατρίδας μας, ποὺ ἤκτεινη ἀντίδραση τοὺς βρίζει ἀποκαλώντας τους «σλαβογραικούλους» «ληστοσικορίτες» ἕτοτε! ἔξασθενεὶ ἡ ἀντίδραση τῶν δασκάλων συμμάχων τῆς προδοτικῆς ἀστικῆς τάξης κ' ἡ δῆθεν «φιλοπατρία» ἐμφανίζεται ως κωμικὴ πατριδοκαπηλεία.

Ἄλλα δυοῦν καὶ δρύονται οἱ πατριῶτες τῶν λόγων: «Πολεμοῦμε τὸν ἑκρωσισμὸν τῶν παιδιῶν μας. Δὲν τοὺς θέλουμε!» Καὶ ποιὸς σᾶς εἶπε, κύριοι, πῶς ἐμεῖς ζητοῦμε νὰ μεταβάλουμε σὲ Ρώσους δλους τοὺς ἀνθρώπους; Οὔτε ἡ Ἰδια ἡ Σοβ. «Ἐνωση δὲν ἐπιδιώκει τὸν ἑκρωσισμὸν δλου τοῦ κόσμου. Αύτὸ τὸ ἥθελαν οἱ Τσάροι γιὰ τὶς ἄλλες ἐθνικότητες τῆς χώρας τους. Μόνο κακόπιστοι δὲν βλέπουν πῶς στὴ Σοβ. «Ἐνωση, κάτω ἀπὸ τὸ συβιετικὸ σύστημα, διαφυλάσσεται ἀκέραιος δ ἐθνικός χαρακτήρας κι' ὁ ἐθνικός πολιτισμὸς τῶν λαῶν. Τὴ Σοβ. «Ἐνωση τὴ θυμάζουμε καὶ τὴν ὑμοῦνδες ως τὴν πρώτη χώρα, ποὺ ἐφάρμοσε τὸ σοσιαλισμὸν καὶ ἔδωσε τὴν ἐλευθερία, τὴ δικαιοσύνη, τὴν εὐτυχία, τὴν ἀνθρωπινὴ ζωὴ στὰ ἔκατον μύρια τοῦ πληθυσμοῦ της. Δὲν ἐπιδιώκουμε τὸν ἑκρωσισμὸν δλου τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τὸν ἔξανθρωπισμὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἀποκατάσταση τῶν δικαιωμάτων του ἀπάνω στὴ ζωὴ καὶ τὸν πολιτισμό. «Πρὸς κέντρα λακτίζετε» πολεμῶντας τὴ μεγάλη αὐτὴ προσπάθειά μας. Καὶ δὲν μπορεῖτε νὰ πείσετε κανένα πῶς εἶσθε ἀληθινοὶ πατριῶτες.

«Ἀλλο, ἀσφαλῶς, φιλοπατρία καὶ ἄλλο πατριδοκαπηλεία. Τὸ δεύτερο τὸ βλέπουμε συχνά. Τὸ πρῶτο δὲν καλλιεργεῖται μὲ τὸν κατάλληλο τρόπο στὰ σχολεῖα μας, ποὺ γενικά εὐνοοῦνται τὴ σκέψη τῶν παιδιῶν μας.

Ο Σολωμὸς τραγουδάει: «Κλεῖσε μέσα στὴν ψυχή σου τὴν Ἑλλάδα καὶ θὰ αἰσθανθεῖς κάθε εἶδος μεγάλεῖο». Μὰ ἡ μονόπλευρη, σπασμωδικὴ καὶ κούφια ἀγωγὴ, ποὺ προσφέρουν τὰ σχολεῖα μας κλείουν τὴν πόρτα στὴν Ἑλλάδα, τὴ

μεγάλη Ἑλλάδα, τὴν ἀληθινὴ καὶ φωτεινή.

Ο Βάρναλης ἔγραψε τὸν «Λαὸ τῶν μουνούχων». Τέτιους εύνούχους ἔξαπολύουν τὰ σχολεῖα μας κι' —ἀλλιμονο— πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς φιλοδιοῖσιν νὰ ἔχουνε στὰ χέρια τους τὴν καθοδήγηση τοῦ λαοῦ μας.

ΜΙΝΟΥ ΠΕΡΔΙΟΥ

ΕΙΜΑΣΤΕ ΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ....

Εἴμαστε οἱ ἐργάτες τῆς στράτας. Μὲ κασμάδες βαρειούς σκάβουμε τὴ γῆ· κομματιάζουμε τὰ λιθάρια· ἀπλώνουμε τὸ χαλίκι, τὴν ἄμμο καὶ τὴν ἀσφαλτο. Καὶ στρώνουμε τὴ στράτα.

Δουλεύουμε μέσα στὴν καρδιά τοῦ φλογεροῦ καλοκαιριοῦ. Ο κάμπος κατάξερος, σὰν ἄγονη ἔκταση ἀφρικανική, ἀπλώνεται γύρω μας, δίχως ἄκρη, κι' οὕτε ἔνα δεντρὶ δὲ σκιάζει τὴν ἀπέραντη φαλάκρα...

Ο ούρανὸς εἶναι φριχτὰ κατακάθαρος, ἐκτυφλωτικός. Οὔτε ἔνα συγγενέα τόσο δά δὲ θαμπώνει τὸ φλογοβόλο κρύσταλλο τοῦ ζαφειρένιου θόλου.

Ο ἥλιος ζυγιάζεται ἀπάνωθε μας, κατακόρυφα. Οἱ ἀκτίνες του, πυρακτωμένες βελόνες, μᾶς δργάνουν τὰ κορμιά. Πλημμύρα ἀπὸ φῶς, φῶς βασανιστικό, φῶς πυρό, μᾶς τυφλώνει.

Ο ἰδρωτας ζυμωμένος μὲ τὸν κουρνιαχτό, λασπώνει στὰ κορμιά μας. Τὸ σάλιο πήζει στὰ στόματά μας· δαγκώνουμε τὴ γλωσσα μας, στεγνή, πικρή, ἀηδιαστική.

Τὰ λαρύγγια μας στεγνώνουν, τσούζουν, ἀναζητοῦν δροσιά, κάτι νὰ τὰ ύγράνει· μὰ τὸ σάλιο εἶναι πηκτό· τὸ φτύνουμε καὶ τὰ χνῶτα μας βρωμάνει.

Ανασαίνουμε βαριά, συριστικά. Τὰ πλεμόνια δὲ χορταίνουν τ' ὁδύγρόνο. Ο ἀγέρας ποὺ ρουφοῦμε εἶναι ζεστός, φορτωμένος μὲ σκόνη, καὶ μᾶς πνίγει. Σὰν γύφτικα φυσερὰ τὰ στήθεια μας φουσκώνουν καὶ ξεφυσοῦν, κ' ἡ ἀνάσα μᾶς καψαλίζει τὰ ρουθούνια.

Ανεβοκατεβάζουμε τοὺς κασμάδες μὲ νέμρα χαλαρωμένα σὰν χαλασμένα ἐλατήρια...

Η ἀτμόσφαιρα ποὺ μᾶς κυκλώνει νέκρωσε. Οἱ αὖρες χαθήκανε ἀπὸ τὸ πρόσωπο τῆς γῆς κι' οὕτε φτερούγισμα δὲν ταράζει τὸ βαρύ, τὸ πνιχτικὸ καταμεσήμερο ποὺ μᾶς πλακώνει.

Πάνω στὰ κουρεμένα χωράφια ἀναδεύει κυματιστά, σὰν ἀχνός, ἡ λαῦρα τοῦ μεσημεριοῦ· λὲς κ' ἔξατμίζονται τὰ σωθικά τῆς γῆς....

**
Από ώρα δουλεύουμε σάν μηχανές, αύτόματα βουβά.
Μούδιασε τὸ κορμί, τρίζουνε οἱ ἄρμοι, ἡ σκέψη μούδιασε. Κι' ὁ παλμός τῆς ὑπαρξής μας συνταυτίζεται καὶ συγχρονίζεται μὲ τὸ ρυθμὸν τοῦ κασμᾶ ποὺ πέφτει καὶ πληγώνει τὴν γῆ.

«Τὶ βασανιστικὸν ποῦναι γιὰ μᾶς τὸ καλοκαῖρι!», μουρμουρίζει κάποιος ἀπὸ μᾶς κ' ἡ φωνὴ του, βαρειά, κομματιασμένη, λαχανισμένη βαράει τὸ τεντωμένο τύμπανο τῆς σιωπῆς. Ἡ φράση μᾶς συνεφέρει, μᾶς κεντρίζει τὸν ἐγκέφαλο κ' ἡ σκέψη ἀρχίζει νὰ γενιέται καὶ νὰ πλανιέται στὸ καύκαλό μας.

«Δὲν εἶναι μοναχά τὸ καλοκαῖρι»—προσθέτει κάποιος ἀλλος—«μὰς κι' ὁ χειμώνας»· κι ὁλάκερος ὁ χρόνος εἶναι μαρτυρικὸς γιὰ μᾶς τοὺς ἔργατες. Τὸ καλοκαῖρι δὲ σημαίνει βουνό, ἔξοχή, ἀγέρα καθαρό, θάλασσα, δέυγόνο· μὰ κόλαση, σάν τὴ σημειρινή, καὶ μισοπληρωμένη πολύωρη δουλιά, μέσα στὴ λάβα ποὺ ξερνᾶ τὸ ἥφαστειο τοῦ ἥλιου. Ὁ χειμώνας δὲ σημαίνει γοῦνες, σόμπτες, καλοπέραση καὶ ἔπλαστρη στὴ ζεστασιά· μὰς ἔπαγιασμα, ἀνεργία, πεῖνα καὶ κακομοιριά. Ὁ χρόνος δὲν ἔχει γιὰ μᾶς σταθμοὺς ἀνάπταυσης κι' ἀναψυχῆς. Εἶναι μιὰ ἔρημος ἀτέρμονη, ποὺ τὴν περνοῦμε περπατώντας μέρες, μῆνες, χρόνια. Μᾶς καβουρδίζουν τὰ λιοπύρια, μᾶς καμτσικάζουν οἱ χιονιές. Καὶ περπατοῦμε ἀκατάπαυτα, δίχως ἐβκούραση, δίχως χαρά. Καὶ περπατοῦμε πεινασμένοι, ταπεινοὶ καὶ καταφρονεμένοι.... Εἴμαστε ἐμεῖς οἱ ἔργατες τῆς στράγας».

«Ἐτσι μίλησε ὁ σύντροφός μας. Οἱ κασμάδες πέσανε βαρειοὶ καὶ χώθηκαν στὸ χῶμα. Κ' ἐμεῖς σκυφτοὶ, μαρμαρωμένοι, ἀφουγκραζόμαστε τὴ θύελλα ποὺ μαίνεται στὸν ἐγκέφαλό μας, καὶ ποτίζουμε τὴ γῆ μὲ ματωμένο ἵδρωτα.

«Εἴμαστε οἱ ἔργατες τῆς στράτας καὶ στρώνουμε τὴ λεωφόρο τῆς ζωῆς»—ἀκούεται ξανὰ ὁ σύντροφός μας.

....Πέφτει δὲ ἵδρωτας, τρέχει ποτάμι ἀκατάσχετο καὶ πλημμυρίζει τοὺς κάμπους, τὰ λαγκάδια· καὶ πλημμυρίζει τὴ γῆ. Θάλασσα ἀπέραντη δὲ ἵδρωτας μᾶς, ἀνεξερεύνητος ὠκεανός, κατακόκκινος· καὶ ἔπλενει τὴ βρωμιά καὶ καθαρίζει τὴν ὄφήλιο ἀπὸ τὸ βούρκο. Ἡ γῆ ἔανανωμένη, ἔπειροβάλλει σάν παρθένα ποὺ βγαίνει ἀπ' τὸ λουτρό, καθάρια, ροδοκόκκινη....

Εἴμαστε οἱ ἔργατες τῆς στράτας. Σρώσαμε τὴν καινούργια λεωφόρο τῆς ζωῆς. Μὲ τοὺς κασμάδες καὶ τὰ φτιάρια στοὺς δῆμους προχωροῦμε πρὸς τὴν Ἀνατολή. Βαρειά τὰ βήματα μᾶς βροντοῦν στὴ γιαλιστερὴ ἀσφαλτο καὶ τὸ τραγούδι μᾶς σκορπίζει μελωδικές ἀρμονίες στὴ μυρωμένη ἀτμόσφαιρα.

Βαδίζουμε πρὸς τὴν Ἀνατολή. Μιὰ νέα ζωὴ γενιέται ἀπὸ τὸ μόχθο τῆς δουλειᾶς.

Εἴμαστε οἱ ἔργατες. Εἴμαστε ἡ ἀνθρωπότητα. Μὲ τὰ δικά μᾶς χέρια χτίσαμε τὴν Καινούργια Ζωή....

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

8ον

Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΗΘΟΠΟΙΙΑΣ

Τοῦ διασήμου "Αγγλου ἡθοποιοῦ Jevan Brandon—Thomas.

[Συνεχίζοντας τὰ «Καλλιτεχνικὰ μαθήματα», ποὺ ἄρχισαν ἀπὸ τὸ 5ο τεῦχος τῆς «Σπίθας» κ' εἰσάγονται τώρα καὶ στὴ «Φλόγα» γιὰ νὰ διδεται περισσότερο καλλιτεχνικὸ δημοσιεύουμε σ' αὐτὸν τὸ τεῦχος ἔνα κεφάλαιο ἀπὸ σπουδαῖα μελέτη τοῦ μεγάλου "Αγγλου ἡθοποιοῦ Jevan Brandon—Thomas, κατὰ μετάφραση τοῦ κ. Γ. Χρ. Πελαγία, ἡθοποιοῦ σήμερα τοῦ Παγκυπρίου Θεάτρου «ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ». Τώρα ἀκριβῶς, ποὺ μὲ τὴν ἴδρυση καὶ ἔναρξη τῶν παραστάσεων αὐτοῦ τοῦ σοβαροῦ θεάτρου, γίνεται ἔνα καλὸ δεκίνημα γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴ ἔξυψωση τοῦ λαοῦ μᾶς, ἡ πύκνωση τῶν θεατρικῶν μαθημάτων εἶναι ἀπαραίτητη, τόσο γιὰ τοὺς ἔρασιτέχνες καὶ ἔπαγγελματίες ἡθοποιούς, δοσο καὶ γιὰ τὸ κοινό. "Οταν καὶ τὸ κοινό μᾶς ἀποκτήσει σχετικὴ θεωρητικὴ μόρφωση, θᾶναι σὲ θέση νὰ παρακολουθεῖ τὰ διάφορα θεάματα ἔφωδιασμένο μὲ καλλιτεχνικὸ κριτήριο, νὰ κρίνει τὴν ἡθοποιία καὶ τὰ ἔργα βασισμένο ἀπάνω σὲ εἰδικές γνώσεις καὶ, ἐπομένως, νὰ εἶναι περισσότερο ἀπαιτητικό. Δημιουργώντας τέτιο κοινό, ποὺ θᾶχει ἀπαιτήσεις καλλιτεχνικὲς ἀπὸ τὰ θεατρικά μᾶς συγκροτήματα καὶ θὰ μπορεῖ νὰ δεχωρίζει τὸ καλὸ ἀπὸ τὸ κακό, ὡστε νὰ μὴν ἀνέχεται διτι τοῦ σερβίρουν, δίδουμε δύθηση στὸ Θέατρο καὶ «ἔκ τῶν κάτω»—δηλαδὴ ἀναγκάζουμε τὰ συγκροτήματα νὰ βελτιώνωνται διαρκῶς, νὰ ἔξιλσσωνται, νὰ εἶναι προσεκτικά στὴν ἐκλογὴ τῶν ἔργων καὶ νὰ τ' ἀνεβάζουν μὲ τὸν ἀρτίωτερο δυνατὸ τρόπο].

I

ΑΡΘΡΩΣΗ, ΑΝΑΠΝΟΗ, ΚΑΙ ΜΝΗΜΗ

Τὸ πρώτιστο καθῆκον τοῦ ἡθοποιοῦ εἶναι γὰρ γίνεται ἀκουστός. Καὶ ἀκουστὸς σὲ τέτιο βαθμό ποὺ κανεὶς ἀπὸ τοὺς θεατές νὰ μὴ καταβάλλει ἔστω καὶ τὴν ἐλάχιστη προσπάθεια γιὰ ν' ἀκούσει, ὅταν βέβαια εἶναι προικισμένος μὲ κανονικὴ

άκουστική δύναμη. Ίδου μερικές παρατηρήσεις, που μπορούν νά ώφελήσουν ένα ήθοποιό. Μά πρέπει νά είπωθεί, πώς αύτές οι παρατηρήσεις δὲν μποροῦν ν' ἀντικαταστήσουν μαθήματα λεκτικής (ἀρθρωσῆς) ἀπό ξενα καλό δάσκαλο.

Τὸ πιὸ σπουδαιὸν γιὰ ξενα ποὺ βάζει ως σκοπό του νά παιξει στὸ θέατρο, εἶναι νά μάθει πῶς καὶ πότε πρέπει νά παίρνει άναπνοές καὶ, ἀκριβέστερα, πῶς νά ἀρθρώνει.

Ὑπάρχει μιὰ παλιὰ ἀγγλικὴ παροιμία ποὺ λέει. «Πρόσεξε τὰ γρόσια καὶ οἱ λίρες θὰ προσέξουν τὸν ξαυτό τους». Μὲ ἄλλα λόγια, πρέπει κανεὶς νά προσέχει τὶς μικρές λέξεις, καὶ τότε οἱ μεγάλες ἔρχονται μόνες τους. Πολλοὶ ἔχουν τὸ σύστημα νά χάνουν τὶς μικρές λέξεις, καὶ οἱ ἰδιοι ἔχουν τὸ σύστημα νά ξεναγριώνουν τὸ ἀκροατήριο μὲ τὸ νά μὴ προφέρουν τὶς καταλήξεις ὡρισμένων προτάσεων, δηλ. τὴν τελευταία λέξη μιᾶς πρότασης ποὺ μπορεῖ νά περικλείει ὅλο τὸ νόημα αὐτῆς τῆς πρότασης. Πολλές φορές, η τελευταία λέξη τῆς πρότασης μπορεῖ καὶ νά μὴ ἔχει ἔξαιρετική σπουδαιότητα, ἀλλὰ τὸ ἀκροατήριο θέλει νά άκουσει καὶ αὐτὴ τῇ λέξῃ ὅσο καὶ τὶς ἄλλες.

Ἐνα ἄλλο σοβαρὸ λάθος, εἶναι η ἔλλειψη προσοχῆς στὴν ἀρχὴ τῆς πρότασης. Συχνά δὲ ήθοποιός εἶναι ηδη στὸ μέσο μιᾶς πρότασης, καὶ τὸ ἀκροατήριο δὲν ἔχει ἀκόμα ἀντιληφθεῖ πῶς ὁ ήθοποιὸς ἀρχισε νὰ μιλᾷ. Ἀσφαλῶς, αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ τὸ δτὶ δὲ ήθοποιὸς προσπαθεῖ νὰ βάλει μέσα σὲ μιὰ ἀναπνοὴ περισσότερες λέξεις ἀπὸ δτὶ πρέπει. Ποτὲ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ λέγει κανεὶς περισσότερο ἀπὸ μιὰ φράση σὲ κάθε ἀναπνοή, δταν φυσικὰ δὲ χωρισμὸς τῶν φράσεων γίνεται δπως πρέπει κ' η φράση ἔχει νόημα.

Μελετώντας κανένας τὶς γραμμές του, πρέπει νὰ τὶς σπάζει μὲ τέτιο τρόπο, ποὺ νὰ ἔχει ἀκόμα στὸ τέλος κάθε φράσης ἔνα περιθώριο ἀναπνοής. Ή εὔκολη ἀναπνοὴ ἔχει ἔξαιρετική σπουδαιότητα, γιατὶ, δταν σὲ μιὰ ἀναπνοὴ παίρνει κανεὶς πολλές λέξεις, δὲ λάρυγγας σφίγγεται, η φωνὴ γίνεται ξηρή, οἱ λέξεις δὲν ἀκούονται διὰ τὸ βάθος τῆς αἴθουσας, καὶ τέλος η πρόταση θὰ τελειώσει μὲ τεντωμένες τὶς φωνητικές χορδές. Πρέπει πάντα νὰ θυμάται κανεὶς δ.ι. η καθαρὴ διμιλία δὲν βασίζεται πάνω στὸ οὔρλιασμα, ἀλλὰ στὸν ἐλεγχὸ τῆς ἀναπνοῆς. Οἱ λέξεις ταξιδεύουν πάνω σὲ ἡχητικὰ κύματα, ποὺ δημιουργοῦνται ἀπὸ τὴν ἀναπνοὴ τοῦ διμιλητῆ, καὶ καμμιὰ λέξη—δσο κι' ἄν προφερθεῖ φωναχτά—δὲν μπορεῖ νὰ μεταφερθεῖ μακριὰ χωρὶς νὰ ύποστηρίζεται ἀπὸ καλὴ ἀναπνοὴ. Ἀντίθετα, κάθε λέξη ποὺ μεταφέρεται κανονικὰ πάνω σ' ἔνα κύμα ἀναπνοῆς, θὰ φθάσει καὶ στὸ πιὸ μακρυνό μέρος ὅποιουδήποτε θεάτρου, ἔστω καὶ ἄν η λέξη ἔχει προφερθεῖ σὰν ψίθυρος.

Ο ήθοποιὸς πρέπει νὰ ἔχει φῶτα καὶ σκιές στὰ λόγια του.

Πρέπει νὰ μεταχειρίζεται γιὰ κάθε νέα ίδεα μέσα στὰ λόγια του καὶ καινούργιο τόνο. "Αν θέλει νὰ δώσει ἔμφαση σὲ κάτι, σὲ μιὰ λέξη, πρέπει νὰ κάμει μιὰ μικρὴ παύση προτοῦ νὰ τὴν προφέρει.

Γιὰ τὴν κανονικὴ λειτουργία τῆς ἀναπνοῆς, πρέπει νὰ γίνωνται καθημερινὲς ἀσκήσεις μὲ βαθιές εἰσπνοές, κατὰ τὸ Σουηδικὸ σύστημα. 'Ο διάσημος Γάλλος Θεατρικὸς Ταλμάδ, λέει: «'Ο θεατρινὸς πρέπει νὰ εἰσπνέει προτοῦ ἔξαγτληθεῖ δλότελα ὁ ἀερας ποὺ ἔχει στούς πνεύμονές του. Πρέπει νὰ εἰσπνέει λιγο—λιγο καὶ συχνά, μὰ πρὸ προπαντὸς πρὶν φτάσει στὴν ἀνάγκη νὰ τὸ κάμει.»

Η παύση, η μικρὴ ἥ μεγάλη, βοηθάει νὰ ἐφοδιαστοῦν μὲ τὴν ἀναγκαία ποσότητα ἀέρα οἱ πνεύμονες. Η διάρκεια κάθε παύσης πρέπει νᾶναι αύστηρὰ καθωρισμένη καὶ νὰ μὴ ξεπερνᾶει τὸ γενικὸ ρυθμό.

**

Πολλές φορές, ἔνας ήθοποιὸς δανείζεται τόνους ἀπὸ ξενα ἄλλο ήθοποιό, ποὺ βρίσκεται μαζίπτοι στὴ σκηνὴ. Στὴν κοινὴ γλώσσα, τὸ δάνεισμα τόνου σημαίνει πῶς η φωνὴ τοῦ ἐνὸς πέφτει μέσα στὸ ίδιο ύψος τῆς φωνῆς τοῦ ἄλλου, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι δτὶ η ἀπαραίτητη ἀντίθεση τῶν τόνων χάνεται. Πολλοὶ ίσως νὰ μὴν εἶναι βέβαιοι γιὰ τὴ σημασία τοῦ ύψους τῆς φωνῆς. Νὰ, ἔνα παράδειγμα: «Ποῦ εἶναι τὸ καπέλο μου; 'Εκεῖ. Τι;—έκει; »Οχι έκει». 'Απ' αὐτὸ καταλαβαίνει κανεὶς καὶ τὶς βαριατσιόνες (διακυμά σεις).

Η μονοτονία τοῦ λόγου δημιουργεῖται καὶ μὲ τὴ συνήθεια μερικῶν ήθοποιῶν νὰ τελειώνουν κάθε τους πρόταση μὲ κατέβασμα τῆς φωνῆς. Πρέπει, ἔδη ἄλλου, νὰ ἀποφεύγεται η παράφραση τῶν λόγων τοῦ συγγραφέα. "Ενας καλὸς δραματικὸς συγγραφέας ἔχει ὡρισμένο στύλο. Τὸ καταστρέφει ἔνας ήθοποιὸς δταν βάζει τὸ νόημα τοῦ συγγραφέα σὲ δικές του λέξεις. Η καλὴ ἀρθρωση πρέπει νὰ συνοδεύεται ἀπὸ καλὴ μνήμη. Βέβαια, πολλοὶ μεγάλοι ήθοποιοὶ ἔχουν γεννηθεῖ μὲ μεγάλη μνήμη. 'Αλλὰ αὐτὸ δὲν ἀποκλείει τὴ δυνατότητα νὰ δημιουργηθεῖ καλὴ μνήμη μὲ τὴν ἔξασκηση. 'Υπάρχουν τρία στάδια στὴν ἐκμάθηση ἐνὸς ρόλου:

α')'Εκμάθηση τοῦ κειμένου, ἀλλὰ ὅχι τελεία φυσικά. Σ' αὐτὸ τὸ στάδιο πρέπει νὰ φθάσει κανεὶς ἐνῶ βρίσκεται ἀκόμα στὴν ἀρχὴ τῶν δοκιμῶν.

β') Τελεία ἐκμάθηση τοῦ κειμένου, δίχως νὰ διαφεύγει ἐστω καὶ μιὰ λέξη.

γ') Τὸ τρίτο καὶ τελευταῖο στάδιο, δπου ποέπει νὰ φθάσει δὲ ήθοποιὸς στὴν «πρόβα ζενερόλα» (γενικὴ δοκιμὴ), εἶναι ή ίκανότης τοῦ νὰ μὴ σκέφτεται τὶς λέξεις, ποὺ θὰ τὶς ξαίρει

τόσο καλά, ώστε νὰ άρκει μιὰ λέξη γιὰ νὰ θυμηθεῖ δλόκληγη γραμμὴ καὶ νὰ μπορεῖ πιὰ νὰ καταπιάστει συνειδητά μὲ τὴν ἔρμηνεία καὶ ύπόκριση.

Πρέπει δὲ ήθοποιὸς νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ ἀρπάζει τὴν σειρὰ του μόλις δὲ ἄλλος τελειώσει, κοὶ ἔτσι νὰ μὴ σχηματίζεται τὸ χάσμα ἐκεῖνο ποὺ πολλές φορὲς εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἀποτυχίας ἐνδὸς ἔργου.

II

Ο ΗΘΟΠΟΙΟΣ ΣΤΗ ΣΚΗΝΗ

Αφοῦ φθάσει στὸ τρίτο στάδιο δὲ ήθοποιὸς δπως εἴπαμε, πρέπει ν' ἀρχίσει νὰ ἔρμηνει συνειδητά τὸ ρόλο του. "Ας θυμᾶται καλὰ κάθη ήθοποιός, πῶς σταν εἶναι πάνω στὴ σκηνὴ πρέπει νὰ «παίζει» δλη τὴν ώρα. — "Οχι μόνο δσο μιλᾶ. Γιατί ἀλλιώς χάνεται ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς σκηνῆς. "Αν κάμει κανέτο λάθος, πρέπει μὲ γενναιότητα νὰ πωοχωρήσει, μὲ τρόπο ποὺ κάτω, πρέπει δσο τὸ δυνατὸ γρηγορώτερα νὰ τὴ σηκώσει, μὰ τόσο φυσικά, ποὺ νὰ νομιστει πώς ήταν ἐνα κομμάτι τοῦ ρόλου του. "Αν ἀνακατέψει μιὰ πρόταση, πρέπει νὰ προχωρήσει χωρὶς νὰ τὴ διορθώσει.

Ενας μεγάλος ήθοποιὸς κάποτε βγήκε ἀπὸ μιὰ πολὺ δύσκολη θέση σὲ μιὰ πρεμέρα. Μεταξὺ δύο πράξεων είχαν νὰ ἀντικαταστήσουν μιὰ καρέκλα, δπου ἔπρεπε νὰ καθήσει. Τὴν τοποθέτησαν χωρὶς νὰ τὴ δοκιμάσουν. "Οταν ἥλθε ἡ μεγάλη σκηνὴ καὶ δὲ ήθοποιὸς συντριμμένος ἀπ' τὸ μεγάλο πάθος ἔπεσε πάνω στὴ καρέκλα, αὐτὴ ἔγινε κομμάτια καὶ ἐτημέσεσα στὰ συντρίμμια. Τότε, χωρὶς νὰ χάσει τὴ ψυχραιμία του, γυρνᾶ πρὸς τὸν ὑπηρέτη του ποὺ ἐστεκόταν στὴ γωνιά, καὶ τοῦ λέει: «Είμαι κατεστραμμένος! Ακόμα καὶ τὰ ἐπιπλὰ μου κάτω ἀπὸ τὸ βάρος μου γίνονται συντρίμμια».

**

Μιὰ ἀπὸ τὶς δύσκολες σκηνές, εἶναι ἡ ἔρωτική. Πρέπει ἀπὸ τὴν πρώτη πρόβα νὰ ἐκτελεστεῖ μὲ ἀπόλυτη ἀκρίβεια ἡ ἔρωτικὴ σκηνή, ώστε μέχρι τὴν πρώτη παράσταση νὰ κατορθωποιοὶ νὰ συγχρονήσουν τὶς κινήσεις τους. Ιδίως στὸ ἀγκάγια νὰ ἔξοικειωθοῦν οἱ ήθοποιοὶ. Ο ἔραστης πρέπει νὰ πάρει τὸ κορίτσι στὴν ἀγκαλιά του σταθερά καὶ ἀνδρικά. Μόνο νὰ μὴ σφίγγει πολύ. Νὰ ἀπόφευγετε τὸ ὑπερβολικὸ γύρσιμο πρὸς τὰ πίσω κατὰ τὸ φίλημα, ποὺ πρέπει νὰ γίνεται ἀπαλά κ' εὔ-

γενικά. Πρέπει τὸ κορίτσι νὰ ξαίρει καλὰ ποιὸ χέρι τοῦ ἀνδρὸς θὰ ρθῇ γύρω στοὺς ώμους της, ώστε νὰ κανονίσει τὴ θέση της ἀναλόγως. Τὸ ἀγκάλιασμα πρέπει νὰ δοκιμάζεται πάντα κατὰ τὸν ίδιο τρόπο.

Φυσικότης ἐπιβάλλεται καὶ στὶς πιὸ μικρές κινήσεις πάνω στὴ σκηνή. "Αν πρέπει νὰ καθήσει ὁ ήθοποιός, δὲν πρέπει νὰ τρέξει πρὸς τὴν καρέκλα, σὰ νὰ εἶναι «ὅποιος καθήσει πρῶτος». Ψύχραιμα καὶ φυσικά, πρέπει νὰ πάρει τὴν καρέκλα, νὰ τὴν βάλει μπροστά του καὶ νὰ καθήσει δπως κάνει καὶ στὴν καθημερινὴ ζωὴ. Ποτὲ δὲν πρέπει νὰ ρίχνει ματιές πάνω στὴν καρέκλα, δπου πρόκειται νὰ καθήσει. "Αν εἶναι πίσω του, πρέπει νὰ τὴν ἀγγίξει μὲ τὸ πίσω μέρος τοῦ γονάτου του, ἀν εἶναι δυνατό. Καὶ νὰ μὴ κάθεται ποτὲ γυρισμένος δλότελα πρὸς τὸ ἀκροατήριο. Δὲν πρέπει ποτέ του νὰ λάβει ύπ' ὅψη πῶς ἔχει ἀκροατήριο. Εἶναι μέσα σ' ἔνα δωμάτιο καὶ δὲν γνωρίζει ἄν δέταρτος τοῖχος ἔχει μετακινηθεῖ ώστε νὰ μπορεῖ ὁ κόδσμος νὰ κρυφοκοιτάζει. Πρέπει νὰ ἀντικρύζει τὸ πρόσωπο, δπου ἀποτελεῖται, καὶ νὰ μὴ φοβᾶται πῶς οἱ λέξεις του δὲν θὰ ἀκουστοῦν ἐπειδὴ δὲν ἔχει τὸ στόμα του πρὸς τὸ ἀκροατήριο στραμμένο. Τὸ πραγματικὸ πρόβλημα ἔγειρεται δταν εἶναι ἀναγκασμένος νὰ ἀπευθυνθεῖ πρὸς τὸ ἀκροατήριο γιὰ νὰ κάμει ἔνα μονόλογο. Τότε, τὰ μάτια του πρέπει νὰ εἶναι προσηλωμένα σ' ἔνα σημεῖο στὸ ἀπειρον, σὲ τρόπο ποὺ νὰ μὴ μποροῦν τὰ μάτια ν' ἀντικρυστοῦν μὲ τὰ μάτια κανενός, ἐνῶ οἱ σκέψεις γίνονται λόγια καὶ μιλᾶ πρός τὸν ίδιο τὸν ἑαυτό του.

III

ΤΡΑΓΙΚΟΙ ΚΑΙ ΚΩΜΙΚΟΙ ΡΟΛΟΙ

"Οταν δὲ ήθοποιὸς ἔχει τραγικὸ ρόλο, δὲν πρέπει νὰ ὑπερεντείνει τὶς δυνάμεις του γιὰ, νὰ δημιουργήσει πάθος. "Αν δὲ τραγικὸς ρόλος εἶναι γερδς, τότε μὲ τὸ συγκρατημένο παίξιμο θὰ ἔρμηνετει θαυμάσια. Ἀπλότης, πάνω ἀπ' δλα. "Η περιστολὴ μιᾶς λέξης ποὺ δὲν εἰπώθηκε, η μιὰ μισοτελειωμένη χειρονύμια, εἶναι πολὺ χαρακτηριστικά γιὰ τὴν τραγωδία. Ο τραγικὸς τόνος τῆς φωνῆς καὶ τὸ οὐρλιαχτὸ κάγουν τὸν ήθοποιὸ δάνταγωνιστὴ τοῦ ἀκροατηρίου, ἀντὶ νὰ τὸν κάμουν νὰ κερδίσει τὸν οίκτο του.

"Αν παίζει κωμωδία, δὲ ήθοποιὸς πρέπει νὰ ἀφήνει τὴ γελοία κατάσταση νὰ δημιουργήσει τὸ γέλιο, καὶ ὅχι νὰ προσπαθεῖ μὲ χειρονύμιες νὰ δείξει τὸ σημεῖο μιᾶς φράσης, ποὺ —ενεκα ἐλαττωματικῆς δρθρωσης—τὸ κοινὸ δὲν τὴν πήρε γιὰ γελοία. Ποτὲ δὲν πρέπει νὰ μιλᾶ ἐνῶ τὸ ἀκροατήριο ἀκόμα γελᾶ. Πρέπει νὰ πέριμένει ωσπου σχέδον νὰ κοπάσει δλότελα,

Διν καὶ δὲν πρέπει νὰ περιμένει μέχρι τὴ στιγμὴ ποὺ θὰ σιωπήσει κι' ὁ τελευταῖος θεατής.

Τὴν ὥρα ἀκριβῶς ποὺ τελειώνει καὶ τὸ τελευταῖο γέλιο, πρέπει ν' ἀρχίσει νὰ μιλᾶ, γιὰ νὰ μὴ δοθεῖ καιρός νὰ παρατηρηθεῖ χάσμα. Εἶναι πολὺ δύσκολη δουλιά αὐτό, καὶ πρέπει νὰ προσεχτεῖ ίδιαίτερα ἀπὸ τὸν καθένα.

IV

ΧΕΙΡΟΝΟΜΙΑ, ΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΗ ΣΤΗ ΣΚΗΝΗ.

Οἱ χειρονομίες ἐπίσης εἶναι ἔνα δύσκολο μέρος τῆς ἡθοποιίας. Πόσες φορὲς δὲν νομίζει κανεὶς ὅτι ἀπάνω στὴ σκηνὴ βλέπει ξύλινους ἀνθρώπους ποὺ κινοῦνται σὰ ρομπότ. Πολλὲς ἀπὸ τὶς λαθεμένες χειρονομίες, εἶναι λαθεμένες γιατ' εἶναι μιστελεωμένες. 'Ο δάσκαλος τοῦ ἔργου μπορεῖ νὰ ἔχει συμβουλεύσει τὸν ἡθοποιὸν νὰ μὴ χρησιμοποιεῖ ὑπερβολικὰ τὰ χέρια του, κι' ἀυτὸς ὑπακούει πιστά. "Οταν θὰ διατάξει κάποιον νὰ βγεῖ ἔξω ἀπὸ τὸ δωμάτιο, σηκώνει τὸ χέρι του γιὰ νὰ δείξει τὴν πόρτα, ἀλλὰ μόνο τὸ χέρι κινεῖται ἐνῶ τὸ ὑπόλοιπο κορμὸν μένει σὰ μαρμαρωμένο. "Αν αὐτὰ ὅλα γίνουν μπροστά στὸν καθέρεφτη, ὁ ἡθοποιὸς θὰ δεῖ πό το ξύλινα εἶναι. Τὸ ψήλωμα τοῦ χειροῦ πρέπει νὰ συνοδεύεται ἀπὸ ἐλαφρὴ κίνηση τοῦ πάνω μέρους τοῦ σώματος. "Ετσι, μετακινεῖται ὁ δῆμος πρὸς τὰ ἐμπρός καὶ φαίνεται φυσικότατη ἡ δηλητική. Αὐτὰ ὅλα πρέπει νὰ μελετηθοῦν μπροστά στὸν καθέρεφτη. "Οταν θὰ λεχθεῖ καὶ κάποια λέξη π.χ. «Πήγαινε!», τότε πρέπει νὰ προφερθεῖ πρῶτα ἡ λέξη καὶ ἔπειτα νὰ σηκωθεῖ τὸ χέρι. "Υστερ" ἀπὸ τὴ διαταγή, τὸ χέρι δὲν πρέπει νὰ πέσει ἀπότομα, ἀλλὰ νὰ ρθεῖ στὴ θέση του κανονικά.

Μέσα στὸν κόσμο τῆς σκηνῆς κυκλοφορεῖ μιὰ παράδοση, διτ' ἡ γροθιά εἶναι τὸ πιὸ ἀδύνατο σῆμεῖο τοῦ ἡθοποιοῦ. 'Ο καλὸς ἡθοποιὸς χρησιμοποιεῖ τὸ ἀνοιχτὸ χέρι γιὰ νὰ δείξει δύναμη, καὶ γροθιά γιὰ νὰ δείξει ἀνθρωπὸ δειλὸ ποὺ θέλει νὰ φανεῖ δυνατός.

"Οταν στέκει πάνω στὴ σκηνὴ ὁ ἡθοποιός, δὲν πρέπει νὰ στηριζεται σταθερά καὶ στὰ δύο του πόδια, ἀλλὰ νὰ δίνει στὸ πόδι τὸ μεγαλύτερο βάρος τοῦ σώματος, ἐνῶ τὸ ἄλλο θὰ προτείνεται ἐλαφρὰ πρὸς τὰ ἐμπρός. Πάντοτε τὸ κεφάλι νὰ εἰναι μισογυρισμένο πρὸς τὸ ἀκροατήριο. Νὰ δίδεται χῶρος στούς συμπαῖκτες ἀπάνω στὴ σκηνὴ. Κι' ὅταν δεῖ ὁ ἡθοποιός, ὅτι στέκεται μπροστὰ ἀπὸ ἔναν ἄλλο, πρέπει ἀμέσως νὰ φύγει ἀπὸ τὴ θέση ἐκείνη ἀλλὰ μὲ τρόπο ποὺ νὰ μὴ νομίσει τὸ ἀκροατήριο πώς πρόκειται γιὰ μηχανικὴ κίνηση. Τὸ ἵδιο νὰ γίνεται καὶ σὲ περιπτώσεις ποὺ πολλοὶ ἡθοποιοὶ στέκουνε στὴν

· Ή ὑπητέτρια πρέπει νὰ κλείνει τὴν πόρτα πίσω της καὶ δταν μπαίνει καὶ δταν βγαίνει. Τὰ πόδια της, δταν στέκει, πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἔνα κοντά στὸ ἄλλο.

Προτοῦ ἐμφανισθεῖ ὁ ἡθοποιὸς στὴ σκηνὴ πρέπει νὰ πλένει τὰ χέρια του γιὰ νὰ εἶναι τελείως καθαρά.

Πῶς νὰ ἀποφεύγει τὸ τράκ. Πρέπει ἀπαραιτητα νὰ εἶναι δλότελα μελετημένος. Νὰ ἀποφεύγει ἔστω καὶ ἔνα ποτηράκι πιοτὸ πρὶν ἀνέβει στὴ σκηνὴ. Εἶναι λάθος νὰ νομίζει πῶς τοῦ κάνει καλὸ. 'Επίσης, πρέπει ὁ ἡθοποιὸς νὰ βρίσκεται ἐνωρὶς στὸ Θέατρο, γιατὶ ἀλλιῶς τὰ τρεξίματα τῆς τελευταίας στιγμῆς φέρνουν νευρικότητα.

Ποτὲ δὲν εἶναι καλὸ τὴν τελευταία στιγμὴ νὰ παίρνει τὸ ρόλο του ὁ ἡθοποιὸς γιὰ νὰ ρίξει μιὰ τελευταία ματιά. Αὐτὸς υποβοηθεῖ τὴν νευρικότητα. Οὕτε νὰ παρακολουθεῖ τὴν παράσταση ἀπὸ τὰ παρασκήνια, πρὶν βγεῖ ὁ ἴδιος στὴ σκηνὴ. Γιατὶ ἄν τὰ χάσουν οἱ ἄλλοι, τότε χάνει κι' αὐτὸς τὸ θάρρος του.

Ο ἡθοποιὸς πρέπει νὰ ξαίρει πώς τὸ ἀκροατήριο τὶς πρεμέρες τὶς δέχεται συνήθως μὲ κάποια ἐπιείκεια. Καὶ νὰ θυμάται ἐπίσης ὅτι χρειάζονται δυὸς ἀνθρωποὶ γιὰ νὰ γίνει μιὰ σκηνὴ καὶ ὅτι πρέπει ὁ ἔνας νὰ βοηθήσει τὸν ἄλλο γιὰ νὰ φέρουν καλὸ ἀποτέλεσμα. 'Ο πραγματικὸς ἡθοποιὸς παίζει γιὰ τὴν δλότητα καὶ δχι γιὰ τὸν ἑαυτό του. Καὶ δυστοκότερος εἶναι, τόσον οἱ ἄλλοι θὰ εύχαριστούνται νὰ παίζουν μαζὶ του. Μόνο δευτέρας τάξεως ἡθοποιοί εἶναι ζιλιάρηδες.

* *

Σημ. ·Ο George Poli λέει: «Τὸ χέρι μπορεῖ νὰ δώσει πολλὰ ἐκφραστικὰ νοήματα». ·Ο Frederie Lac λέει «Ἐνῶ τὰ χέρια μιλοῦν μὲ τὶς ἀτεχνες καὶ ὑπερβολικές κινήσεις», μιὰ ἐλαφριὰ κίνηση, φλυαροῦν μὲ τὶς διαταγές της σκηνῆς.

(Μετάφρ.) Γ. ΧΡ. ΠΕΛΑΓΙΑΣ

Η ΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

ΣΤΟΝ ΗΛΙΟ ΤΟΥ ΣΤΑΛΙΝ

Σύντροφε Στάλιν! Τοῦ προσώπου σου ἡ ἐκφραση στὴν είκόνα καθρεφτίζει κάτι δικό μας, κάτι ἀπ' τὴν ψυχή μας: τὸ αἰσθημα τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸν ἀνθρωπό, τὴν εὐλογία τῶν πανανθρώπινων, τῶν ιερῶν, τῶν ἰσων δικαιωμάτων.

Τὸ βλέμμα αὐτὸ μὲ τὶς ὄλόθερμες,
τὶς δσυγγνέφιαστες ἀχτίδες,
πόσα μᾶς φέρνει, πόσα μᾶς θυμίζει
ἀπὸ τοὺς κόσμους τῶν ὄνειρων μᾶς
ποὺ μᾶς νανούριζαν παιδάκια!

Τὰ πράγματα ποὺ κλειοῦνε τὴν εἰκόνα σου,
τὰ πράγματα ποὺ ἐκφράζουν τὸ ὄνομά σου:
βιβλία, κορνίζες, μάρμαρα καὶ λάβαρα,
ποὺ διαλαλοῦν τὴ φωτεινὴ τροχιά σου,
ἀγάλλονται, σαλεύουν καὶ σκιρτοῦνε
ὅλα, ζωντανεμένα ὅπ' τὴ θωριά σου.

Ἐμεῖς, ἔτσι θωροῦμε καὶ χαιρόμαστε
τὴν ἐπιβλητικήν, ἵερὴ μορφή σου,
ποὺ ἔγινε Θεῦλος, Δόξα κ' Αἰώνιότητα,
γιόμισε τοὺς αἰθέρες, τὴν Ἀπόσταση,
κ' ἔγινε σκέπη ἀπέραντη τοῦ Κόσμου.

Στοῦ στήθους σου τὸ τεῖχος τὸ ἀτσαλένιο,
στοῦ ρεαλισμοῦ σου τὸ σοφό, τὸ δλάθευτο
κριτήριο, καὶ στὴ λάμψη τοῦ μυστοῦ σου
φωτίστηκε ὁ καλόβουλος, μὰς οἱ Χίτλερ
οἱ ὀδηφάγοι ἐσπάσαν τὴ μασέλα τους,
καὶ τὶς πληγές τους γλύφοντας μουγκρίζουν
τὶς σάρκες τοῦς ξεσχίζοντας μὲ λύσσα,
βρίζουν θεοὺς καὶ ἀνθρώπους καὶ δαιμόνους.

Ἄπ' τῶν χεριῶν σου τὴν Κυκλώπεια δύναμη
ὅταν θὰ φτάσει ἡ Νίκη μᾶς νὰ στέψει
τὸν ἐπικό, ύπεράνθρωπο σου ἀγῶνα,
καὶ θὰ ξεχύνεται ἡ πνοὴ τοῦ μόσκου
ἀπὸ τὸ ἀμάραντο κρῖνο τῆς Εἰρήνης,
καὶ θὰ σέρνει τὰ πάντα στὴν ὄρμή της
τοῦ δίκιου ἡ φλόγα—σκέψη ἐλεύθερη,
τῶν μεγάλων Ἡρώων ἡ ιστορία
μὲ ὄλόχρυσα τὰ γράμματα καὶ ἀνάγλυφα
θάναι γιομάτῃ ὅπ' τὴ γλυκιὰ μορφή σου.

Τὸ βλέμμα σου τὸ δρόμο μας φωτίζει
καὶ προχωροῦμε θριαμβευτές, Πατέρα!
Στάλιν! τὸ θεῖο, τὸ λατρευτό σου χέρι
ποὺ λαχταροῦν τοῦ Κόσμου τὰ ὄρφανά,
ποιὰ εύτυχία στὰ χείλη μᾶς θά φέρει,
μὲ τὴ ψυχὴ στὸ στόμα νὰ φιλήσουμε
καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης μᾶς τὰ δάκρυα!

ΟΙ ΑΝΤΑΡΤΕΣ ΜΑΣ

[Χαρισμένο στὸ φίλο καὶ συναγωνιστὴ
ΚΩΣΤΑ ΠΑΡΤΑΣΙΔΗ]

Τὴν ὥρα ποὺ ἡ πνευματικὴ Ἀνθρωπότητα χτυπιόταν
ἀπὸ τοῦ δαιμόνιου Χτήνους τὴν ὄργη,
ἔβγαλε μιὰ γοερή κραυγὴ: «Ἡ ψυχὴ μου κιντυνεύει».
Κ' ἔτρεξαν ὅλοι οἱ φίλοι τῆς οἱ ἀγνοί.

Κι' ὁ ψυχικὸς λιβανωτός, ἡ εὐγνωμοσύνη, ἡ Δόξα,
εἶναι φτωχὴ καὶ ἀπλὴ μιὰ προσφορά.
Μὴ τὴν ἀρνιέστε ὅμως ποτὲ στοὺς μάρτυρες ἐκείνους,
ποὺ ρίχτηκαν γυμνοὶ μὲς στὴ φωτιά.

·Αλήθεια! ·Οσοι δὲ γνώρισαν τὴ φονικὴ κατάρα,
μιὰ πλούσια περιπέτεια τὴ θαρροῦν.
Καὶ μόνο οἱ δυνατές ψυχές, ποὺ τὸ φταστα τολμᾶνε,
βλέπουν, ἀνατριχιάζουν καὶ ριγοῦν.

Καὶ τὶ νὰ ποῦν οἱ οἱ Ἀντάρτες μᾶς ποὺ ὄλαγρυπνη ἡ
μένει διαρκῶς, σφιγμένη, τεντωμένη
[ζωή τους
κατάμουτρα στὸ θάνατο, μὲς στὴν αἰώνια νύχτα,
στὴν ἐρημιά, στεγνὴ καὶ στερημένη];

Πήραν τὸ δρόμο τῆς τιμῆς, γιατὶ ἔχουνε πιστέψει
στὸ εἰδωλό της. Πεθαίνουν κ' ὑποφέρουν
καὶ γιὰ τῶν ἄλλων τὴν τιμή, τὴν ὄνειρη, ποὺ ἀξίζουν
ἡ, μή, τὶς ἐκατόμβες ποὺ προσφέρουν.

Τις δρες, πού ή μελίρρητη όργιάζει Προδοσία,
κοιμίζοντας μιὰ τύψη ἐκφυλισμένη,
Αύτοί, μὲ τὰ ΕΡΓΑ ἀγκαλιαστοὶ καὶ τὰ στοιχειά, πα
λεύουν
καὶ προχωροῦν ὁρθοὶ καὶ ματωμένοι.

Μὲ τὶς λυτρωτικὲς Στρατιές τῶν συνάγωνιστῶν μας
τοὺς δένει ὁ ἕδιος ὄρκος καὶ σκοπός.
Σὰ ρεῦμα μὲς στὶς φλέβες τους μιὰ φλόγα κυκλοφέρνει
καὶ μιᾶς Ἰδέας τούς ὁδηγεῖ ὁ πυρσός.

Πίσω στοὺς κάμπους ἀφησαν κομμάτια ἀπ' τὴν καρδιὰ
ποὺ σύρθηκαν στὸ βούρκο καὶ στὸ μνῆμα. [τους,
"Ω, φτάνει πιά! Κ' οἱ Τύραννοι πρέπει νὰ συντριφτοῦνε
ΣΗΜΕΡΑ ἀπ' τῆς ἐκδίκησης τὸ κῦμα!

Πρέπει νὰ πλάσουν πιὰ οἱ Λαοὶ ὅπως θέλουν τὴ ζωὴ τους
γιατ' εἶναι οἱ Μαχητὲς κ' οἱ Νικητές.
Καὶ νῦναι στὸ πηδάλιο της αὐτοὶ ποὺ δοκιμάστηκαν:
οἱ τραγικοί, μεγάλοι Ἀγωνιστές.

"Η πεῖνα, οἱ ζοῦγκλες κ' οἱ σταυροί, τὰ κνοῦτα κ' οἱ ἀλυ-
τὶ θέλουν μὲς στοῦ ἀνθρώπου τὴ ζωὴ; [σίδες,
"Απέραντη εἶναι ἡ μάνα Γῆς καὶ τὰ παιδιά της ὅλα
νὰ θρέψει, ν' ἀγκαλιάσει εἰν' ἀρκετή.

ΠΑΥΛΟΣ ΜΕΡΑΝΟΣ

ΣΗΜ. «ΦΛΟΓΑΣ»:—Τὰ δυδάστα ποιήματα τοῦ Παύλου Μεράνου, εἶναι παρέμενα ἀπ' τὴν ἀνέκδοτη συλλογὴ του «ΝΕΟΙ ΒΩΜΟΙ» καὶ ἀποδίδουν τὸν παλμὸν τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ πρώτη ἐμφάνιση τοῦ ποιητῆ ἔγινε πρὶν λίγα χρόνια μὲ τὶς «ΑΓΩΝΙΕΣ», μιὰ συλλογὴ ποιημάτων μὲ ἀξιοπρόσεχτο κοινωνικό περιεχόμενο. Ἡ νέα του συλλογὴ, ποὺ ἐλπίζεται δι τὴ θὰ κυκλοφορήσει σύντομα, εἶναι πιὸ προχωρημένη καὶ στὴ φόρμα καὶ στὰ θέματά της, πού εἶναι βγαλμένα ἀπὸ τὴ σύγχρονη ἡρωϊκὴ ἐποιΐα τοῦ ἀγώνα γιὰ τὴν παγκόσμια Λευτεριά.

Μ. ΦΩΤΕΙΝΟΥ

Ο ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ

[ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΗΣ 27ης ΕΠΕΤΕΙΟΥ ΤΟΥ]

Ο σημερινὸς πόλεμος ἔχει παρουσιάσει ὅχι λίγες ἐκπλήξεις γιὰ τὸ κοινὸ ποὺ εἶναι μαθημένο νὰ παίρνει τὶς πολιτικές του γνώσεις ἀπ' τὶς ἐφημερίδες καὶ νὰ παραδέχεται ἀσύζητητα δι τι γράφουν. Ἡ Πολωνία, ἔτσι, διαβάζαμε στὶς ἐφημερίδες, εἶχε πανίσχυρο στρατὸ καὶ μὲ λίγη βοήθεια ἀπ' τὴ Μεγάλη Βρετανία καὶ τὴ Γαλλία θὰ ἀπέκρουε τὸν εἰσβολέα. Ἡ Γαλλία, μᾶς πληροφοροῦσαν, εἶχε τὸν πιὸ ἴσχυρὸ καὶ καλὰ ὡργανωμένο στρατὸ τοῦ κόσμου, κ' ἡ γραμμὴ Μαζινὸ ἥταν ἀπόρθητη.

Τὸ ἀποτέλεσμα ἥταν, πῶς ἡ Πολωνία ἔπεσε σὲ δεκαπέντε μέρες, κ' ἡ Γαλλία σὲ μερικὲς βδομάδες.

Οσο γιὰ τὴ Σοβιετικὴ "Ἐνωση, οἱ ἐφημερίδες καὶ οἱ πολιτικοὶ τῆς Δύσης δὲν κουράζονταν νὰ μᾶς πληροφοροῦν σ' δλες τὶς γλωσσες καὶ σ' δλους τὸν τόνους, πῶς ἥταν ἔνας κολοσσὸς μὲ χαματένια πόδια. Ὁ στρατός της ἥταν «κακὰ ἔξωπλισμένος», «κάτω ἀπὸ φτωχὴ καθοδήγηση», καὶ «τὸ ηθικό του βρισκόταν σὲ πολὺ χαμηλὸ ἐπίπεδο». Μὲ τὸ πρῶτο χτύπημα ἀπ' τὴ Γερμανία, θὰ ξεπούσε ἐπανάσταση ἐνάντια στὴ δικτατορίᾳ τοῦ Στάλιν, καὶ ἡ τύχη τῆς Σοβιετικῆς "Ἐνωσης θὰ κρινόταν σὲ λίγες μέρες ἡ βδομάδες! Τὸ συμπέρασμα ἥταν πῶς ἡ Σοβιετικὴ "Ἐνωση θᾶταν βάρος σὲ μιὰ τυχὸν συμμαχία, καὶ πῶς καλὰ ἔκαμπαν οἱ σύμμαχοι νὰ μὴ συνάψουν συμμαχία μαζὶ της!

Μὰ καὶ πάλι οἱ ἐφημερίδες καὶ οἱ πολιτικοὶ τῆς Δύσης βγῆκαν λαθεμένοι. Ὁ Κόκκινος Στρατὸς ἀποδείχτηκε ἴσχυρότερος τοῦ Χιτλερικοῦ, κ' ἡ καθοδήγησή του ἀνώτερη. Τὸ Σοβιετικὸ σύστημα ἀποδείχτηκε πιὸ σταθερὸ ἀπὸ κάθε ἄλλο στὸν κόσμο. Κανένα ἄλλο σύστημα, ὅπως εἶπε δ Στάλιν, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ύποστει τόσες ἀναποδίες διεσ ούπέστη ἡ Σοβιετικὴ "Ἐνωση καὶ νὰ ἀντέξει. Κι' ὅχι μόνο νὰ ἀντέξει, μὰ νὰ ἀποδειχτεῖ στὸ τέλος πιὸ ἴσχυρὸ ἀπ' τὸν εἰσβολέα. Ἡ σταθερότητα κ' ἡ ίκανότητα τοῦ Σοβιετικοῦ λαοῦ καὶ τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ ἔσωσαν τὴν ἀνθρωπότητα καὶ μαζὶ μ' αὐτὸ—σὰ μιὰ εἰρωνεία τῆς ιστορίας—ἔσωσε αὐτοὺς πού, 25 χρόνια πρὶν, προσπαθοῦσαν νὰ πνίξουν τὸ νεαρὸ Σοβιετικὸ σύστημα μέσα στὸ αἷμα τῆς ἔνοπλης ἐπέμβασης.

Ο Κόκκινος Στρατὸς γιορτάζει στὶς 23 τοῦ Φλεβάρη τὴν ἐπέτειο τῆς πρώτης μάχης ποὺ ἔδωσε τὸ 1917 ἐνάντια στοὺς

Γερμανούς ἐπιδρομεῖς. Ο Κόκκινος Στρατὸς γεννήθηκε καὶ δυνάμωσε μέσα στοὺς σκληροὺς ἀγῶνες γιὰ τὴν ἐπίζηση τῆς Σοβιετικῆς ἔξουσίας, ἐνάντια στοὺς Λευκοφρουρούς καὶ στὴν ἑνέη ἐπέμβαση. Μὲ ἀφάνταστο ἥρωϊσμὸν καὶ αὐτοθυσίᾳ, χωρὶς ἀρκετὰ τρόφιμα καὶ πολεμεφόδια, ἀγώνιστηκε ἐνάντια σὲ στρατούς ὡπλισμένους μὲ τὰ πιὸ μοντέρνα ὅπλα καὶ ποὺ εἶχαν πίσω τους τὴν ὄλικὴ καὶ ἡθικὴ ὑποστήριξη τῶν κυβερνήσεων τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Ἀγώνιστηκε σκληρὰ γιὰ τέσσερα χρόνια, μὰ στὸ τέλος βνῆκε νικητής.

Ο σημερινὸς Κόκκινος Στρατός, ποὺ χτυπάει τόσο ἐπιδέξια καὶ ἀποφασιστικὰ τὸ φασιστικὸ θεριό καὶ πετυχαῖνει τέτιες νίκες κοσμοῦστορικῆς σημασίας, συνεχίζει τὴν παράδοση τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ τῶν χρόνων τῆς ἐπέμβασης καὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Πολεμάει καὶ σήμερα μὲ τοὺς Ἰδιούς σκοπούς, ποὺ πολεμοῦσε πρὶν ἀπὸ 25 χρόνια. Ο Κόκκινος Στρατὸς ἀγωνίζεται γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Σοβιετικῆς του Πατρίδας. Πρὶν ἀπὸ 25 χρόνια, ὁ ἀγώνας γιὰ τὴν πατρίδα σήμαινε τὸ δικαίωμα τοῦ λαοῦ νὰ πάρει τὸ μέλλον του στὰ χέρια του καὶ νὰ τὸ κανονίσει διπλαὶς θέλει. Σήμερα, ο Κόκκινος Στρατὸς καὶ ὁ Σοβιετικός λαὸς ἀγωνίζονται ὅχι μόνο γιὰ τὸ μέλλον τους καὶ τὸ μέλλον τῶν παιδιῶν τους, μὰ καὶ γιὰ τὸ παρόν τους, γιὰ δὲ τοὺς προσφέρει σήμερα ἡ Σοβιετικὴ πατρίδα.

Στὰ 27 χρόνια ποὺ πέρασαν ἀπὸ τὴν Νοεμβριανὴν Ἐπανάσταση, ἡ κατάσταση γιὰ τὸ λαὸ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης ἔχει ἀλλάξει ριζικά. Τὸ ἐπίπεδο τῆς ζωῆς ὑψώθηκε σὲ τεράστιο βαθμό, ἡ ἀμφορωτιὰ ἐξαφανίστηκε, ἡ ἀνεργία ἐξαλείφηκε. Ο Σοβιετικὸς πολίτης, εἶναι ὁ μόνος πολίτης στὸν κόσμο ποὺ μπορεῖ νὰ προσβλέπει στὸ μέλλον μὲ πεποίθηση, χωρὶς ἀγώνια γιὰ τὸν ἔσυντο του καὶ τὰ παιδιά του. Χρόνο μὲ χρόνο, ἡ ὄλικὴ καὶ πνευματικὴ ζωὴ βελτιώνεται μὲ ἔνα γοργὸ ρυθμό, πρωτοφανῆ στὴν ιστορία τοῦ ἀνθρώπου. Γι' αὐτὸ δὲ Σοβιετικὸς λαὸς καὶ ο Κόκκινος Στρατός, σὰν ἔνας ἀνθρωπὸς, σηκώθηκαν ἐνάντια στὸν εἰσβολέα γιὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὶς κατακτήσεις τῶν τελευταίων 27 χρόνων καὶ τὸ λαμπρὸ μέλλον ποὺ τοὺς ἐξασφαλίζει τὸ σοβιετικὸ καθεστώς.

Ο Κόκκινος Στρατὸς εἶναι στρατὸς χωρὶς κατακτητικὲς βλέψεις, γιατὶ τὸ σοβιετικὸ κράτος δὲν ἐπιδιώκει τὴν ὑποδούλωση ἑνώνων λαῶν. Αντίθετα, ο Κόκκινος Στρατὸς εἶναι στρατὸς ἀπελευθερωτικός. Αγωνίζεται ὅχι μόνο γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Σοβιετικῆς γῆς καὶ τῶν σοβιετικῶν πολιτῶν ἀπ' τὴν φασιστικὴ σκλαβιά, μὰ καὶ γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση δλῶν τῶν λαῶν ποὺ σήμερα στενάζουν κάτω ἀπ' αὐτή. Αγωνίζεται γιὰ τὴν τελικὴ ἐξαφάνιση τοῦ ἐφιάλτη τοῦ φασισμοῦ· γιὰ ἔνα μέλλον ποὺ θὰ ἐξασφαλίζει μιὰ ἐλεύθερὴ ζωὴ γιὰ ὅλο τὸν κόσμο. Ο Κόκκινος Στρατὸς βρίσκεται στὴν πρώτη γραμμὴ τοῦ ἀγώνα τῶν λαῶν

ποὺ ἀγωνίζονται σήμερα γιὰ τὴν ἐλευθερία τους.

Η δύναμη τοῦ Κόκκινου στρατοῦ βρίσκεται στὸ διὰ τὴν ἑταῖρον γέννημα καὶ θρέμμα τοῦ λαοῦ ποὺ ἔχει τὰ Ἰδιαίτερα καὶ τὶς ἔδεις ἐπιδιώξεις· στὸ διὰ τὴν ἀγωνίζεται γιὰ τὰ συμφέροντα τοῦ λαοῦ καὶ ὅχι γιὰ τὰ συμφέροντα μιᾶς χούφτας καπιταλιστῶν. Σὲ κανένα ἄλλο κράτος τοῦ κόσμου δὲν εἶναι δὲ στρατὸς σὲ τὸ στενή ἐπαφὴ μὲ τὸ λαό· σὲ κανένα ἄλλο μέρος δὲν ὑπάρχουν τόσο στενοὶ δεσμοὶ μεταξὺ λαοῦ καὶ στρατοῦ διπλαὶς στὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση. Οἱ στενοὶ αὐτοὶ δεσμοὶ κ' ἡ βαθιά συναίσθηση τῶν σκοπῶν τοῦ πολέμου, κάνουν τὸ Σοβιετικὸ λαὸ νὰ ὑφίσταται τὸ πᾶν γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ Μετώπου. Κάνουν, ἐπίσης, τὸν Κόκκινο στρατιώτη νὰ ἐπιδείχνει «θαύματα» ἡρωϊσμοῦ καὶ αὐτοθυσίας, νὰ θυσιάζει πρόθυμα τὴν ζωή του, ξαίροντας πῶς αὐτὸ βοήθα τὴν οἰκόγενεια του, τὴν πολιτεία καὶ τὸ χωριό του, τὸ λαό του, καὶ ξαίροντας ἐπίσης πῶς δὲν ὑπάρχει κανένας μαυραγορίτης ἢ κερδοσκόπος νὰ πλουτίσει ἀπὸ τὸν πόλεμο.

Η δύναμη τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ βρίσκεται, ἀκόμα, στὴ σοφὴ Σταλινικὴ πολιτικὴ πάνω στὸ ζήτημα τῶν ἐθνικότητων. Τὴν ἐποχὴ τοῦ Τσάρου, η Ρωσσία ὠνομαζόταν «φυλακὴ τῶν λαῶν». Οἱ διάφορες ἐθνικότητες τῆς τσαρικῆς Ρωσσίας ζούσαν κάτω ἀπὸ τὴν πιὸ φρικτὴ καταπίεση καὶ ἐκμετάλλευση. Τὸ τσαρικὸ καθεστώς ἀπαγόρευε στὶς μῆτρας της μὴ Ρωσσικές ἐθνικότητες νὰ χρησιμοποιοῦν τὴν γλώσσα τους, κι' ἀκολουθοῦσε μιὰ πολιτικὴ ἐκρωστισμοῦ μὲ τὴ βία. Οἱ λαοὶ αὐτοὶ δὲν μποροῦσαν νὰ πολεμήσουν μὲ τὴν κὰρδιά τους γιὰ νὰ ὑποστηρίξουν τὰ τσαρικὰ συμφέροντα σὲ περίπτωση πολέμου, μὰ ἀντίθετα ἔνας πόλεμος ἔδινε σ' αὐτοὺς τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀγωνίστουν γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσή τους ἀπὸ τὴν τσαρικὴ καταπίεση.

Σήμερα, στὸν Κόκκινο Στρατὸ βρίσκονται ἄνδρες ἀπὸ διλοὶ τὶς ἐθνικότητες τῆς ἀπέραντης Σοβιετικῆς Ἐνωσης, κι' ὅλοι τοὺς δείχνουν τὸν Ἰδιούρωσμὸ καὶ τὴν Ἰδιαίτερη αὐτοθυσία, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ ἄντον εἶναι Ρωσσοί, Ούκρανοί, Λευκορώσσοι, Γεωργιανοί, Κοζάκοι, καὶ ἄλλοι... «Ολοὶ τους μάχονται γιὰ τὸν Ἰδιούρωσμό: γιὰ τὴν ὑπεράσπιση τῆς κοινῆς τους Πατρίδας, τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης. Η φυλακὴ τῶν λαῶν μεταβλήθηκε σὲ μιὰ οἰκογένεια λαῶν: τὴν πιὸ ἀγαπημένη καὶ ἐνωμένη ποὺ γνώρισε ποτὲ δὲ κόσμος. Καμμιά ἄλλη ἐποχὴ καὶ καμμιά ἄλλη χώρα τοῦ κόσμου δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξει τὸ θαυμαστό αὐτὸ θέαμα τῆς στενῆς, ἀδελφικῆς συνεργασίας τόσων λαῶν. Η ἐπίθεση τῆς Γερμανίας σύσφιξε ἀκόμα πιὸ πολὺ τοὺς ἀδελφικούς δεσμούς τῶν ἐθνικότητων τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης.

Ο Κόκκινος Στρατὸς ἀντλεῖ ἀκόμα τὴ δύναμη του ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία τῶν πεντάχρονων σχεδίων ποὺ μετέτρεψαν τὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ μεγάλες βιομηχανικές

χώρες τοῦ κόσμου καὶ ἔβιλαν γερά τίς βάσεις τῆς πολεμικῆς βιομηχανίας. Χωρὶς τὰ σχέδια αὐτά, δέ Κόκκινος Στρατός θά βρισκόταν χωρὶς συγχρονισμένα δύλα καὶ ἐπαρκῆ ἔξοπλισμὸν ἐνάντια σὲ μιὰ Γερμανία ποὺ εἶχε κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχό της τὴν παραγωγὴν δῆλης τῆς Εὐρώπης. Χωρὶς τὰ πεντάχρονα σχέδια, δέ Κόκκινος Στρατός σὲ σημερινὸν πόλεμον θά εἶχε νὰ πολεμήσει κάτω ἀπὸ τίς ὕδιες συνθήκες ποὺ πολέμησε τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπέμβασης καὶ τοῦ ἐμφύλιου πολέμου, ἐνάντια σ' ἓνα ἔχθρο ἀσύγκριτα πιὸ ἴσχυρὸν καὶ ἐπικίνδυνον ἀπὸ τότε.

Ἐνα μεγάλο μέρος τῆς δύναμης τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ δοφείλεται ἐπίσης στὴ σοφὴ καθοδήγηση τοῦ μεγάλου του ἀρχηγοῦ Στάλιν. Ο Στάλιν ἔδειξε τὶς μεγάλες στρατιωτικές του ἵκανότητες τὴν ἐποχὴν τοῦ ἐμφύλιου πολέμου. Μὰ ποτὲ του ὡς τὸ σημερινὸν πόλεμο δὲν κατεῖχε ἐπίσημο στρατιωτικὸν ἀξίωμα. Η Σοβιετικὴ "Ενωση, κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγησή του, γινόταν δλοένα καὶ πιὸ δυνατή. Μαζὶ μ' αὐτή, δυνάμωνε κι' δέ Κόκκινος Στρατός. Στὸ σημερινὸν πόλεμο δὲ Στάλιν πήρε τὴν ἄμεση διοίκηση τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ στὰ χέρια του. Δὲ μπορεῖ νὰ ὑπάρξει ἀμφιβολία πῶς οἱ μεγάλες νίκες τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ δοφείλονται κατὰ ἓνα μεγάλο μέρος στὸ δὲ τὴν κεφαλῆς του βρίσκεται μιὰ τέτια μεγαλοφύτα.

Ο Κόκκινος Στρατός πολεμᾶ σήμερα στὴν καρδιὰ τῆς Γερμανίας. Ἀφοῦ ἀπελευθέρωσε τὴ χώρα του καὶ δλες σχεδὸν τὶς κατεχόμενες χώρες τῆς Ανατολικῆς Εὐρώπης, καταβάλλει σήμερα τὴν τελικὴν προσπάθειαν γιὰ τὴ συντριβὴ τοῦ κυριώτερου προπύργου τοῦ φασισμοῦ. Γιὰ τὸν Σοβιετικὸν λαό καὶ τὸν Κόκκινο Στρατὸν δὲν εἶναι μόνο ἐνάντια στὴ Γερμανία, δὲν εἶναι μόνο ἐνάντια στὸ φασισμὸν μέσα στὴ Γερμανία. Ο Κόκκινος Στρατός ἀγωνίζεται γιὰ τὴν τελικὴ συντριβὴν κάθες μπολείμματος τοῦ φασισμοῦ σ' δλες τὶς χώρες τῆς Εὐρώπης. Ο Κόκκινος Στρατός ἀποτελεῖ σήμερα, πῶς τὸ 1917, τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν στὸν ἀγώνα τὸν ἀντίδραση. Στὸν ἀγώνα αὐτὸν τὸν συνοδεύει δὲ θαυμασμός, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ὑποστήριξη τῶν ἀπελευθερωμένων καὶ τῶν ὑπόδουλων λαῶν.

«ΓΙΑΤΙ ΕΓΙΝΑ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΗΣ»

Σ' ἄλλη σελίδα δημοσιεύουμε ἓνα σημείωμα τοῦ 'Ισπανοῦ ζωγράφου Πάπλο Πικασού διέ τὸν τίτλο «ΓΙΑΤΙ ΕΓΙΝΑ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΗΣ». Γενικὰ γιὰ τὸ ἔργο του θὰ γράψουμε στὸ ἔρχομενο τεύχος. Σημειώνουμε τώρα, πῶς γεννήθηκε τὸ 1881 στὴ Βαρκελλώνη κ' ἔγκαταστάθηκε πολὺ ἐνωρίς στὸ Παρίσι, δησπου καὶ ἀναδείχθηκε ὡς μεγάλος ζωγράφος μὲ δική του Σχολή.

ΟΛΟΙ ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ, ΣΤΟ ΠΛΕΥΡΟ ΜΑΣ.

"ΓΙΑΤΙ ΕΓΙΝΑ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΗΣ,"

Τοῦ ΠΑΠΛΟ ΠΙΚΑΣΣΩ

«Η εἰσοδός μου στὸ Κ.Κ. τῆς Γαλλίας ἀποτελεῖ τὸ λογικὸ βῆμα στὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο μου, καὶ τοὺς δίνει τὸ νόημά τους. Μέσο τοῦ σχεδίου καὶ τοῦ χρώματος προσπάθησα νὰ διεισδύσω βαθύτερα στὴ γνώση τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἔτσι ποὺ ἡ γνώση αὐτὴ νὰ μᾶς δώσει τὴν ἐλευθερία μας.

Μὲ τὸ δικό μου τρόπο ἔλεγα πάντα δὲ τι θεωροῦμσα πιὸ ἀληθινό, πιὸ δίκαιο καὶ πιὸ καλό, ἵκαὶ κατὰ συνέπεια πιὸ δύμορφο.

Κατὰ τὴ διάρκεια ὅμως τῆς φασιστικῆς καταπίεσης καὶ τῆς ἐπανάστασης τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ, ἔνιωσα πῶς αὐτὸν δὲν ἤταν ἀρκετό, πῶς ἔπρεπε νὰ πολεμήσω ὅχι μόνο μὲ τὴ ζωγραφικὴ μου, ἀλλὰ καὶ μὲ δλόκληρο τὸ Εἴναι μου. Πρωτύτερα, ἔσως ὡπὸ κάποιο εἶδος «ἀθωότητα», δὲν εἶχα καταλάβει αὐτὸν τὸ πρᾶμα.

Ἐγινα κομμουνιστής, γιατὶ τὸ Κομ. Κόμμα ἀγωνίζεται, παραπάνω ἀπὸ κάθε ἄλλο, νὰ γνωρίσει καὶ νὰ ἀνοικοδομήσει τὸν κόσμο, νὰ δημιουργήσει ἀνθρώπους μὲ πιὸ καθαρὴ σκέψη, παραπάνω ἐλεύθερους καὶ πιὸ εύτυχισμένους.

Ἐγινα κομμουνιστής, γιατὶ οἱ κομμουνιστὲς εἶναι οἱ πιὸ ἀνδρεῖοι στὴ Γαλλία, στὴ Σοβιετικὴ "Ενωση, καθὼς καὶ στὴ δική μου τὴ χώρα, τὴν Ισπανία. Δέν ἔνιωσα ποτὲ τὸν ἑαυτό μου τόσο ἐλεύθερο, τόσο δλοκληρωμένο, ὅσο αἰσθάνομαι ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ μπῆκα στὸ Κόμμα.

Ἐνῶ ἀναμένω τὴν ώρα, ποὺ ἡ Ισπανία θὰ μὲ πάρει πάλι πίσω, τὸ Κομ. Κόμμα τῆς Γαλλίας εἶναι γιὰ μένα ἡ πατρίδα. Μέσα σ' αὐτὸν βρήκα καὶ πάλι δλους τοὺς φίλους μου, —τοὺς μεγάλους ἐπιστήμονες Πώλ Λογκεβέν καὶ Φρεντερίκ Ζιολιώ-Κιουρί, τοὺς μεγάλους συγγραφεῖς Λουΐ Αρακάν καὶ Ιώλ Ελουάρδ— καὶ τόσες ώραίνες φυσιογνωμίες ἐπαναστατῶν τοῦ Παρισιοῦ.

Εἶμαι καὶ πάλι ἀνάμεσα στ' ἀδέρφια μου».

('Απὸ τὸ «Daily Worker»)

Μετάφρ. Χ. ΝΟΥΣΗ.

ΕΜΒΑΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΚΟΚΚΙΝΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

(ΠΑΡΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΑ ΡΟΥΣΣΙΚΑ)

•Ελληνικοί στίχοι : ΤΕΥΚΡΟΥ ΑΝΘΙΑ

I

•Απ' τὸν "Ηλιο ὁί μεγάλες σου μάχες,
φωτισμένες στὴ μνήμῃ μας ζοῦν.
Στὸ μεγάλο σου κ' ἔνδοξο δρόμο
τὰ δικά μας τραγούδι ἀνιηχόμν.

ΡΕΦΡΑΙΝ

•Ακατανίκητος σὲ κάθε μάχη όρμᾶς
σὰν καταιγίδα καὶ πάντα νικᾶς.
•Αγαπημένε μας Ἡρωϊκὲ Στρατέ,
μὲ τῆς Πατρίδας τῇ μεγάλῃ Ὥδῃ
σὲ χαιρετίζουμε θριαμβευτή.

II

Γεννημένος στὶς ἔνδοξες μέρες
τ' ἀλησμόνητου Δεκαοχτώ,
τοὺς βανδάλους φασίστες συντρίβεις,
ὅπως κάθε μας πάντοτ' ἔχθρο.

ΡΕΦΡΑΙΝ

•Ακατανίκητος σὲ κάθε μάχη όρμᾶς, κ.λ.π.

III

•Οδησσός, Σεβαστούπολη, Θρύλος
ἔχουν γίνει μὲ μάχες σκληρὲς
κεῖ στὴ Μαύρῃ τῇ Θάλασσα, κάτω
στὶς ἀπόκρημνες ἀκρογιαλιές

ΡΕΦΡΑΙΝ

•Ακατανίκητος σὲ κάθε μάχη όρμᾶς, κ.τ.λ.